

Mikpiirm

Nà wəngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Bi kele' kugbɔnku kuu nɔ uyo wà bi là jèndeh Kristo yaab ki gbiekeh nɛ. Erom ya bɛrb là yíe bɛ rí li pukeh bɛ tɛn bi yé iwien nɛ. Kristo yaab biba là tuo' ki jènde' bi'tekjim bo, ama bitɔb ɲa là laa' fɛl ki jènde' bi'tekjim bo.

Tinɛnnɛnt nin tijinjint nɛ yɛbe kugbɔnku ku'ni. Tà yɛbe ñɛn' ní Kujɔtiekpaaaku ya gbɔnku ni nɛ. Inɔnbɛ nin misíem mɔ te ku'ni, ama nà ke ɲmɔbe nĩ ye nè rí ye bà nɛ. Nà teh nà bre kɛ taan' ki te miñunciɛnm ni nɛ, nɛ utunwiɛn nɛ yé nà kɛ bre ya nɛnnɛnku.

Kugbɔnku kuu gbiire' ibɔkɛnciɛn ile nɛ nin kugbɔnku bugɛn ya tondm ya gɛr.

Libɔkkpiɛkl ni (1:1–3:22) bi lienh Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinfɛnm ni nnɔ ya gɛr nɛ.

Libɔkklíel ni (iyul 4–20) wà kele' kù nnɔ laa' tibont nnɔ kɛ tidɛknt yaam nɛ. U wuɔn' ki ye Yesu Kristo nɛ yé Uwien ya Pebuk ki yé limiel ya daan ki ɲmɔbe mituɔm tibont kɛ bo.

Iyul 21–22 tɔkeh Uwien yíe wɔ rí ñɛn tibonfɛnt tà nnɔ ya gɛr nɛ.

¹ Tigbɛr tà te kugbɔnku kuu ni nɔ yé tigbɛbɔlkaar tà Uwien tɔke' *Yesu Kristo wɔ rí kpiire tù kí tɔke u'tonsɔnb tibont tà li tien na rí taande* nɛ. Nɛ

* **1:1** Na rí taande ya ciim te bolm mile bo nɛ: Nà li tien itáan yie bo bii nà ɲa ɲmɔbe pɛrm.

*Yesu sɔn' Uwien ya tond wɔ́ n̄ t̄i t̄ake u'tonsɔnl San tigber nnɔ. ² San laa' tibont tà ke nnɔ u kun' imɔ̀n ki ye *Yesu Kristo nɛ wuɔ̀n' wɔ́ t̄ù, nɛ t̄ù yé Uwien ya gber nɛ. ³ Tigber tà te kugbɔ̀nku kuu ni nɔ ñɛn' Uwien saan nɛ. Unil wà kàanh t̄ù binib ya nun bó nin bà cengeh t̄ù ki boh t̄ù nnɔ, Uwien ya mɔ̀nm te bi'bo, kimɛ uyo wà ni'kɛ li tien nnɔ nɛkn' ní n̄ɔ.

San fuondeh Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinfɛnm ni

⁴ Min San nɛ kele' kugbɔ̀nku kuu ki de' *Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinfɛnm ni nnɔ. Uwien wà là te, ki biɛ ki te, ki we ní nnɔ nin u'Fuoñaanm† mà te u'berbiek saan nnɔ n̄ juoke nɛ, kí de nɛ uyenduɔ̀n. ⁵ *Yesu Kristo wà yé umɔ̀nkunmɔ̀n, ki kpiɛ' ki mɛkre' bitɛnkpiib ni, ki yé un̄endun wuu ya berb ya cien nnɔ mɔ́ n̄ juoke nɛ, kí de nɛ uyenduɔ̀n. U yíe tɛ, nɛ ki taa' u'ba ki tien' lituɔ̀rl, ki ñɛn' tɛ ti'biere ni,

⁶ ki tien' tɛ biberb Uwien ya bɛl ni, ki cère' ti yé u'Baa Uwien ya t̄ɔtuɔ̀rkaab. Wɔ̀n si ukpíeke nin mituɔ̀m uyo kɛ. Ami.

⁷ Liike mɛn, u te titɛwɔ̀lgbɔ̀nt ni ki we ní.

Unil kɛ ya nun li lɛ wɔ́,
bà là cɔ́ke' wɔ́ likpaanl nnɔ mɔ̀nɔ̀n li lɛ wɔ́,
wɔ̀n bo nɛ inibol yà kɛ te utingben bo nɔ
li muɔ̀h ki kpíɛndeh.

N̄i yé imɔ̀n nɛ. Ami.

⁸ Yonbdaan Uwien ye:

«Min nɛ yé micincinm nin migbenm.»

† **1:4** Bi lɛbre' in̄ɔbon yà ki ye u'Fuoñaanm nnɔ; i kele' Grekmɛ ya lenm ni ki ye: Tibont tulole tà te Uwien ya berbiek saan nnɔ nɛ.

Wɔn nɛ yé wà là te, ki biɛ ki te, ki we ní,
ki yé mituɔm kɛ ya daan.

San laa' Yesu tidɛknt yaam

⁹ Min San n yé ni'ninjɛ nɛ. Min nin ninbi taan' ki jin' ijend, ki ηmɔbe kuminku *Yesu bo, ki taan' ki yé bibɛrb Uwien ya bɛl ni. Uwien ya gbɛr nin n kundeh imɔn *Yesu bo ma nnɔ, nɛ bi là taa' nni ki jon' lidekl là bi yih lɛ Patmos nnɔ bo. ¹⁰ Yonbdaan ya daali, *Mifuoñaanm taa' nni, nɛ n cii' uniɛke uba bó u giere' ufaa bo n'puoli bó tɛn linatunl ¹¹ ki ye: «Kɛle a laa' nà kugbɔnku ni, kí taa kù kí sɔn kí tì de *Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinfɛnm ya du ilole ni nnɔ. Idu nnɔ si: Efɛs nin Siminn nin Pegam nin Tiyatiir nin Sadɛs nin Filadɛlfi nin Lawodise.»

¹² N jibe' ní liike udaan wà lienh nni. N jibe' ma nnɔ nɛ ki laa' miñɔkm ya fr ilole, ¹³ ki laa' niba ifr nnɔ ya siik ni ní naan unisaal, ki guo liliɛfɔfɔkrl, ki buobe miñɔkm ya ningbɛnl u'siik ni. ¹⁴ U'yur p̄ien kponkpon tɛn tikunkunt, nɛ u'nun muɔreh tɛn umupien. ¹⁵ U'taan windeh tɛn kukurku kùa faa bi pule' kù umu ni kù mɔnde', nɛ u'niɛke mɔ tuoreh tɛn miñunciɛnm nɛ fuh. ¹⁶ U ηjuuke in̄maabii ilole u'nɔjie bó, nɛ kijusiek kà fenbe ki ηmɛ ikɛle kɛ ile nɔreh ki ñɛh u'ñɔbu ni. U'nun bó muɔreh tɛn liwenyul ya wien nɛ. ¹⁷ N laa' wɔ uyo wà nnɔ, nɛ ki lu' u'nintuɔli ki naan utɛnkpii. Nɛ u taa' u'nɔjie ki mɛ' nni, ki tɔke' nni ki ye: «La sɛn jɛwaanbu. Min nɛ yé ukpiɛk nin ufɔrke, ¹⁸ ki yé wà fuobe. N là kpo' nɛ, ama fɛnfɛnnɔ n fuobe nɛ uyo kɛ, ki ηmɔbe mituɔm mikuum nin kutɛnkpiiiku kɛ bo. ¹⁹ Nɛn bo, kɛle a laa' nà, nɛn si: nà teh fɛnfɛnnɔ wuɔ nɔ nin nà lá li tien. ²⁰ A laa' in̄maabii ilole yà n'nɔjie bó nnɔ nin

miñòkm ya fr ilole yà nnò yé tibont tà ya tingi buò nε. Tu'tingi si: in̄maabii ilole nnò yé Uwien ya tondb bà gu Kristo ya táan ilole nnò nε†. Ifr ilole nnò mò yé Kristo ya táan ilole nnò nε.»

2

Kele kugbònkú kí de Kristo ya taanl là te Efes ya du ni nnò

¹ «Kele kugbònkú kí de Kristo ya taanl là te Efes ya du ni nnò ya cien kí ye wà ñuuke in̄maabii ilole u'nòjie bó, ki cuonh miñòkm ya fr ilole ya siik ni nnò, nε len' ki ye: ² «N ben a sònh itùon yà, ki ben a ñikndeh ma bo, ki ñmòbe kuminku, ki ben ki ye ña toh bibierdenb ya ñòbu bó. N ben ki ye a sekn' binib bà yih bi'ba n'tondb ñò ka yé be nnò, ki bende' ki ye bi yé bitonnendeb nε. ³ A ñmòbe kuminku, ki jin' ijend n'bo, a'fèl ña wòre', ⁴ ama n li kòn nin ñe nibonn niba bo nε, kime ña ji yíe nni ten a là cin' ki yíe nni ma bo. ⁵ Tiere a là cin' ki ñmòbe miyíem mà ki yaan ki lu' nnò bó. Lèbre a'tetem kí liebe kí li sònh a là cin' ki sònh itùon yà nnò, nnò ña ñí la, n li baa a'saan kí lá yuure a'frl li'sensienbùol. ⁶ Ama a ñmòbe kupenpeku nibonn niba bo nε, kime a nen Nikola ya cekl ya nib* ya tòn ten n'mò nen yè ma bo nε.

⁷ «Wà ñmòbe litubl la, wò í cii *Mifuoñaanm tókeh Kristo ya táan ki teh bà. Wà ke mòn' ki faake'

† **1:20** Bi li fre kí lèbre Uwien ya tondb bà gu Kristo ya táan ilole nnò kí ye Kristo ya táan ilole nnò ya cienb mò. * **2:6** Kugbònkú kuu baba nε lienh Nikola ya cekl ya nib bó. Licekl nnò là wòknh miwòknm mà ña kpe sen nε. Nil ña cinbe ki ben miwòknm nnò ya tingi.

la, n li cèbe wə, wə rí mə busubu búa te Uwien den ki dienh limiel nnə ya bi.> »

Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Siminn ya du ni nnə

⁸ «Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Siminn ya du ni nnə ya ciɛn kí ye wà yé ukpiɛk nin ufərke, ki là kpo' ki mɛkre' bitɛnkpiib ni nnə nɛ len' ki ye: ⁹ «N bɛn bi jɛndeh nɛ ijɛnd yà nin ni'jiint, ama ni nín yé bifàadɛnb nɛ. N bɛn binib bà yih bi'ba *Sufmbɛ ka nín ji kpe bɛn *Sufmbɛ ya sɛn nnə sukreh nɛ isuk yà. Bi yé *Satan ya taanl yaab nɛ. ¹⁰ La fɛnge mɛn ni li ji ijɛnd yà. Ni bɛn-ii! Usɛnpol li biike nɛ kí cère bɛ rí pɛkn ni'ni biba. Bi li jɛnde nɛ kí tí baa iwien piik. Bi li ku nɛ mɔnɔn la, li pɛ mɛn n'bo. N li su nɛ limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm.

¹¹ «Wà ɲmɔbe litubl la, wə rí cii *Mifuoñaanm təkɛh Kristo ya táan ki teh bà. Wà kɛ mɔn' ki faake' la, wa rí kpo kí lere†.> »

Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Pegam ya du ni nnə

¹² «Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Pegam ya du ni nnə ya ciɛn kí ye wà ɲmɔbe kijusiek kí fɛnbe ki ɲmɛ ikele kɛ ile nnə nɛ len' ki ye: ¹³ «N bɛn a kɔ nà saan nnə, *Satan ya bɛrbiɛk mɔ te nɛn saan nɛ. Bi là ku' n'mɔnkunmɔn Antipas ni'du ni nɛ. *Satan kɔ wun ni nɛ. Haali u ya yo mɔnɔn ɲa wiɛ' a'tekjim, a juore' ki pɛ n'bo nɛ. ¹⁴ Ama n li kɔn nin ɲɛ nibonwawaann niba bo nɛ, kimɛ ni'ni biba pɛ Balam ya wɔknm bo nɛ. Wɔn nɛ là gbiere' Balak u li tien ma kí tuln Israyɛl *yaab bɛ rí ɲmɔn

† **2:11** Kí kpo kí lere ya tingi si: kí li tuu ki te umu wà ɲa rí kpiin ni ki lɛbreh nɛ. Liike 21:8.

titətuərnənt, kí tien lisənsəndl. ¹⁵ Nikola ya cəkl ya nib mə wəknh mi ya wəknbaabm nε, nε ni'ni bi'ba pε mi'bo. ¹⁶ Nεn bo, lèbre a'tetem, nnə ɲa nɪ la, n li baa a'saan nà rí taande, kí taa kijusiek kà te n'ñəbu ni nnə kí tə nin binib nnə butəbu.

¹⁷ «Wà ɲməbe litubl la, wə rí cii *Mifuoñaanm təkheh Kristo ya táan ki teh bà.

«Wà kε mən' ki faake' la, n li de wə tijier tà buə bi yih tù *mann† nnə, kí de wə litɛnpɛnpienl liba bi kεle' li'bo liyefɛnl. Wà teke' litɛnl nnə baba ɲa nɪ la, uba ɲa bɛn liyel nnə.» »

Kεle kugbənkɔ ki de Kristo ya taanl là te Tiyatiir ya du ni nnə

¹⁸ «Kεle kugbənkɔ kí de Kristo ya taanl là te Tiyatiir ya du ni nnə ya ciɛn kí ye Uwien ya Bijε wà ya nun muəreh tɛn umupien, u'taan windeh tɛn kukurku kùaa faa bi pule' kù umu ni kù mɔnde' nnə, nε len' ki ye: ¹⁹ «N bɛn a sɔnh itùon yà nin a ɲməbe miyíem mà, ki bɛn a ɲməbe mitekjim mà, ki bɛn a toreh binib ma bo nin a ɲməbe kuminku kùaa. Fɛnfɛnnə a sɔnh itùon yà yεbe ki cɛn' mikpiɛkm yε. ²⁰ Ama n li kən nin ɲε nibonn niba bo nε, kimε a cère' Sesabel§, upii wà yih u'ba *Uwien ya n̄əbɔnsəknl nnə tulndeh n'tonsənb ki wəknh bε bε rí li teh lisənsəndl, kí li ɲmənh titətuərnənt. ²¹ N de' wə libənl wə rí lèbre u'tetem, ama wa yíe wə rí lèbre u'tetem kí wiε u'sənsəndl nnə. ²² Nεn bo, wən nin binib bà pε u'bo ki teh lisənsəndl nnə ɲa lèbre'

† **2:17** Mann yé tijier tà Uwien là de' tù Israyel yaab kupɛnpɛlku ni nnə nε. Mann wà buə li fre kí li yé tijier tà Uwien dienh tù binib kí n̄e Yesu Kristo bo. Liike San 6:49-51. § **2:20** Niε saan bi ye Sesabel ma nnə, bi niireh unil wà yíe Uwien ya n̄əbu bó nε.

bi'tetem ki dàan' itùon nnò la, n li cère be ní ji ijend kí gbien, ²³ kí cère bà pe u'bo nnò ní kpo ηò Kristo ya táan ke ní bende kí ye min ne ben ná te unisaal ya fèl ni. N li jiin ni'ni wà ke u'tùon kpe ma bo ne.

²⁴ «Ninbi bà te Tiyatiir ya du ni, ka pe Sesabel ya wòknm bo, ka ben bi nendeh ki yih ná «*Satan ya bonbòlkaar nnò», n tókeh ninbi ne ki teh ma ní wòbn ne kí de ne tuktòl kí pukn. ²⁵ Ama li ηuuke men ni ηmòbe ná nnò mòmòmnm kí tí baa lidaali là n li baa ní. ²⁶ Wà mòn' ki faake', ki pe n'tùon bo ki tí fòre' la, n li de wò ticiènt inibol ke bo, ²⁷ wò ní li ηuuke be nin ufaa, ki la ηmòbe nunsonge bi'bo, kí niin be be ní tí we ten isèn. ²⁸ N'Baa de' nni mítuòm ma nnò n'mò li cère wà mòn' ki faake' ní li windeh ten litennηηmaasel ne*.

²⁹ «Wà ηmòbe litubl la, wò ní cii *Mifuoñaanm tókeh Kristo ya táan ki teh bà.» »

3

Kele kugbònkú kí de Kristo ya taanl là te Sades ya du ni nnò

¹ «Kele kugbònkú kí de Kristo ya taanl là te Sades ya du ni nnò ya cien kí ye wà likeh Uwien ya Fuoñaanm*, ki ηuuke inmaabii ilole nnò ne len' ki ye: «N ben a sònɥ itùon yà. Binib lienɥ ki teh a fuobe ne ama a kpo' ηò. ² La gòh, gore ηò bà ya tekjim benɥ mè ní gben nnò la tonde, kimε n laa' a'tùon ηa mòm ki gben' n'Wien ya nun bó. ³ Nen bo, tiere bi là wòkn' ηe miwòknm mà nnò bó nin a là cii' mè ma bo. Li ηuuke mè, kí lèbre a'tetem ki

* **2:28** Bi ye litennηηmaasel la, bi niireh Yesu Kristo ne. Liike 2 Pier 1:19. * **3:1** Liike 1:4.

la gòh. A gòh la, n li baa a'saan ten unasu ne, ña ní bende uyo wà n li baa ní. ⁴ Ama a'nib biba te Sades ya du ni, ka kuon' bi'ba jòknt. Ben ne li tòke nin nni kí li guo tikpelcɛpenpien, kime bi kpɛ nnɔ ne. ⁵ Nnɔ ne wà mɔn' ki faake' li gole tikpelcɛpenpien. Ma ní ñmire u'yel limiel ya gbɔnku ní fiebu. N li len n'Baa Uwien nin u'tondb ya nun bó kí ye u yé n'yɔ ne.

⁶ «Wà ñmɔbe litubl la, wɔ ní cii *Mifuoñaanm tɔkeh Kristo ya táan ki teh bà.» »

Kɛle kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Filadɛlfi ya du ni nnɔ

⁷ «Kɛle kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Filadɛlfi ya du ni nnɔ ya ciɛn kí ye wà yé uñaan, ki yé ugbɛmɔndaan, ki ñmɔbe *Dafid ya dupien, ki piire' bunañɔbu la, uba ña ní fre kí piin bù, u tí piin' mɔ la, uba ña ní fre kí piire nnɔ, ne len' ki ye:

⁸ «N ben a sɔnh itùon yà, ki ben ki ye a'tuom ña yebe. Nin nen ke a ñuuke n'gbɛr, ka ye ña ben nni. Nen bo ne n piire' ñe bunañɔbu ki yaan', uba ña ní fre kí piin bù. ⁹ Liike-a! N li cèbe ñe *Satan ya taanl yaab. Bi nendeh ki teh bi yé *Sufmbe ne ka yé. N li wɔbn be be ní baa kí lá gbaan a'nintuɔli, kí bende kí ye n yíe ñe. ¹⁰ A juore' ki ñmɔbe kuminku kù a n là ye á li ñmɔbe kù nnɔ ma nnɔ, n'mɔ li lèkn a'bo ijend yà li baa utingben ya nib ke bo kí biike be nnɔ ya yo. ¹¹ N li baa ní na ní taande. Li ñuuke a ñmɔbe nà nnɔ kenken ñɔ uba la lá teke a'suul. ¹² Wà ke mɔn' ki

faake' la, n li cère wə́ rí li yé unikpɛkpiɛk n'Wien ya duku ni. Wa ji li ñɛ len fiebu. N li cère wə́ rí li yé n'Wien yə́, kí lɛ n'kpiɛke, kí li ñməbe n'yefɛ̀nl, kí li yé n'Wien ya du Yerusalɛmfiaan wà li ñɛ u'saan paaki bó kí jiiire ní nnə́ ya nil.

¹³ «Wà ñməbe litubl la, wə́ rí cii *Mifuoñaanm təkheh Kristo ya táan ki teh bà.» »

Kɛle kugbɔ̀nku kí de Kristo ya taanl là te La-wodise ya du ni nnə́

¹⁴ «Kɛle kugbɔ̀nku kí de Kristo ya taanl là te La-wodise ya du ni nnə́ ya ciɛn kí ye bi yih wà «Ami», u yé umà̀nkunmà̀n, ki yé ugbɛmà̀ndaan, ki yé Uwien cère' wà ñɛn' tibont kɛ nnə́, nɛ len' ki ye: ¹⁵ «N bɛn a sən̄h itùon yà, ki bɛn ki ye ña sɔnge, ka ton mə́; a bi li fre kí li sɔnge bii kí li ton. ¹⁶ Ama ña ton, ka sɔnge mə́, a te mɛlmɛl nɛ. Nɛn bo nɛ n li sii ñɛ. ¹⁷ A lienh ki teh a yé ufàadaan nɛ, ki laa' lifaal li yebe, bonn ña pə̀re' ñɛ, ka bɛn ki ye a yé ucɛɛkdaan, ki yé unɛndaan, ki yé ujuɔ̀n, ki se licɛnkɛnlonlonl. ¹⁸ Nɛn bo nɛ n gbierɛh ñɛ á dɛ n'saan miñà̀km mà bi donde' mɛ̀ umu ni m̄i windeh ñə́ kí li yé ufàadaan, kí dɛ n'saan tikpɛlcɛpiɛnt kí gole ñə́ bi la lɛ a'fɛ. Kí dɛ n'saan minunkpɔ̀m kí tien a'nun kí likre. ¹⁹ N yíe bà kɛ nnə́, n gbierɛh bɛ nɛ ki diɛh bi'tub. Nɛn bo, cère' a'nun rí li mɔ̀n á lèbre a'tetem. ²⁰ Liike mɛn, n se bunañəbu ni nɛ ki bàandeh. Wà kɛ cii' n'bó ki p̄iire' la, n li kə́ u'den min nin wə́ rí taan kí ji. ²¹ Wà kɛ m̀n' ki faake' la, n li de wə́ usɛn, wə́n rí kèle kibɛrbiek bo n'yaak saan, tɛn n'mə́ m̀n' ki faake' ma, ki kèle' kibɛrbiek bo n'Baa Uwien yaak saan nnə́.

22 ‹Wà ηmabe litubl la, wə rí cii *Mifuoñaanm təkhe Kristo ya táan ki teh bà.› »

4

San laa' Uwien ya berbiek tidεknt yaam

¹ Ni ya puoli bó nε n laa' tidεknt yaam bunañəbu buba yε paaki bó, nε n bi cii' udaan wà ya niεke bó mikpiεkm nnə giere' ufaa bo tεn linatunl ki ye: «Dùo ní rí wuən ηε nà we ní nè rí tien.» ² I ya táan bo nε *Mifuoñaanm taa' nni, nε n laa' kibεrbiek kiba se paaki bó, uba kε ki'bo. ³ Wà kε ki'bo nnə windeh tεn iten yà bi yih yè jaspi nin saduwann i'daaku faa* nnə nε. Kugənguəku kuba guən' ki linde' kibεrbiek nnə ki windeh tεn litenl là bi yih lè emolod † nnə. ⁴ Mubεrbieumu pile nin munan mə se ki guən' kè. Biciεnb pile nin binan mə kε mubεrbieumu nnə bo, ki guo tiwεnpenpient, ki kpiε miñəkm ya yukpiεkpiε. ⁵ Kibεrbiek nnə ya bùol muəreh piεbpiεb tεn utεmeknde. Kuwaaku mə ñεh ki'saan tεn utaa nε tεngeh. Timucincint tulole te ki'nun bó tūoo. Timucincint nnə yé Uwien ya Fuoñaanm ‡ nε. ⁶ Kibεrbiek nnə ya nun bó ní naan miñunciεnm nε, ki wien tein ki likeh ki càareh tεn lidingl.

Tiwεnfuobt tunan nε guən' kibεrbiek nnə siik ni. Tu'nun bó nin tu'puoli kε yé inunbii nε ñεin. ⁷ Kiwεnkpiεk naan ucind nε, kiliek naan unajε, kitaak ya nun bó naan unil ya nun bó, nnan naan ukaab nε laanh. ⁸ Tiwεnfuobt tunan nnə kε ηmabe

* **4:3** Jaspi nin saduwann yé iten ya yel nε Jaspi yé litenl là windeh nε, nε saduwann yé litenl là món. † **4:3** Emolod yé litenl là bən tεn tifer nε. ‡ **4:5** Liike 1:4.

ifiεbe iloluob nε, ki ηmɔbe inun ifiεbe nnɔ bo ñein, paaki nin tingi κε. Nɔnku nin wien ni tù tuu ki gεh iyuon nε ki teh:

«Uñaan, uñaan, uñaan,
Yonbdaan Uwien mituɔm κε ya daan nε yé uñaan.
Wɔn nε là te, ki biε ki te, ki we ní mɔ.»

⁹ Uyo κε tiwεnt nnɔ gεh iyuon nε ki kpiεkreh wà κε kibεrbiεk bo nnɔ, ki ñengeh wɔ, ki faareh wɔn wà fuobe uyo κε nnɔ. Tù gεh uyo wà la, ¹⁰ biciεnb pile nin binan nnɔ gbaandeh wà κε kibεrbiεk bo nnɔ ya nun bó ki pukeh wɔ, ki kpiεkreh wɔn wà fuobe uyo κε nnɔ, ki kpèreh bi'yukpεkpiε ki blinh kibεrbiεk nnɔ ya nun bó ki teh:

¹¹ «Yonbdaan Uwien,
sin nε kpε be ní kpiεke ηε, kí ñenge ηε, a ηmɔbe mituɔm,
kime sin nε ñen' tibont κε,
a yíe tù ní li te nε,
ki ñen' tù.»

5

Bi konkonde' kugbɔnku kùà nin Uwien ya Pebuk nnɔ ya gbεr

¹ N tí laa' wà κε kibεrbiεk bo nnɔ ηuuke kugbɔnku u'nɔjie ni, kù konkonde'. Bi kele' kugbɔnku nnɔ ya kele κε ile bo nε, nε ki taa' isiwel ki tεntεbn' ki tì dukn' bolm milole. ² Nε n laa' Uwien ya tondtɔdaan uba, u kpaandeh ufaa bo ki teh: «Ŋmε kpε wɔ ní tεbre isiwel nnɔ kí père kugbɔnku kuu nɔ?» ³ Ama nil ηa te taaku bo bii tink bo bii dεtingi, kí fre kí père kugbɔnku nɔ kí liike ku'ni. ⁴ Nε n muɔ' cεen, kime nil ηa te ki kpε wɔ ní père kugbɔnku nnɔ kí liike ku'ni. ⁵ Nεn saan nε biciεnb

nnə ya uba təkə' nni ki ye: «La muəh. Liike, wà yé Suda ya bol ya cind, ki yé *Dafid ya yaabil nnə mən' ki faake'. Wən nε li tεbre isiwel ilole nnə, kí père kugbənku nnə.»

⁶ Nε n laa' Kipebuk kiba se ki neke kiberbiek nnə, tiwɛnfuobt tunan nnə nin biciɛnb nnə ya siik ni. Kipebuk nnə ηməbe igbɛn yà wəngɛh ki teh bi ku' kè nε. Kí ηməbe iyin ilole nin inun ilole nε. I yé *Uwien ya Fuoñaanm mà u sən' mè utingbɛn bo ni'kε saan nnə nε. ⁷ Kí jon' wà kε kiberbiek bo nnə saan, ki teke' kugbənku nnə u'nəjie ni. ⁸ Kí teke' kugbənku nnə uyo wà nnə, nε tiwɛnfuobt tunan nin biciɛnb pile nin binan nnə gbaan' ki'nintuəli. Wà kε ηuuke kubɛku nin miñəkm ya sən nε, ì gbe lɛfina. Isən nnə yé Uwien ya nib ya kaare nε. ⁹ Bi gɛh iyuonfaan ki teh:

«Sin nε kpε á teke kugbənku kuu nə,
kí tεbre isiwel nnə,
kimε bi ku' ηε, nε a'səm bo a dε'
inibol yà kε te utingbɛn bo ki lienh ilenbol kε nnə
ki de' Uwien.

¹⁰ A tien' bε biberb Uwien ya bɛl ni,
ki cère' bi yé ti'Wien ya təturkaab,
ki li likeh binib bā kε te utingbɛn bo nə.»

¹¹ N biε ki likeh ma nnə, nε ki cii' Uwien ya tondb ya ñəfaam bó. Bi te itur itur ka ηməbe kàanm, ki se ki guən' kiberbiek nnə nin tiwɛnfuobt nnə nin biciɛnb nnə, ¹² ki gɛh iyuon ufaa bo ki teh:

«Kipebuk kà bi ku' kè nnə nε kpε kè rí li ηməbe
mituəm nin lifaal
nin miyɛnfuom nin ufaa.
Kɛn nε kpε bε rí ñɛnge kè,
kí kpiεke kè,

kí pèke kè.»

¹³ Nε n tí cii' Uwien ñεn' tibont tà ke tù te kutaaku bo nin tà te kitink bo nin tà te dεntingi nin tà te miñunciεnm ni nnə ke gεh iyuon ki teh:

«Wà ke kibεrbiek bo nin Kipebuk nnə, bεn nε si kupεnpεku nin miñεgm nin ukpikεke nin ufaa uyo ke.»

¹⁴ Nε tiwεnfuobt tunan nnə tuonh ki teh: «Ami.» Nε biciεnb nnə mə gbaandeh ki pukeh wà ke kibεrbiek bo nin Kipebuk nnə.

6

Uwien ya Pebuk nnə tεbre' kugbɔnku nnə ya siwεl iluob

¹ N biε ki likeh tidεknt yaam, uyo wà Uwien ya Pebuk nnə tεbre' isiwεl ilole nnə ya kpiεkl nnə, nε n cii' tiwεnfuobt tunan nnə ya kiba wuure' utεtien yaam ki ye: «Dεn!» ² Nε n liike' ki laa' utεnpien uba. Wà jεke wə nnə ηuuke butɔnbu. Bi de' wə wà mən' ki faake' ya yukpεkpiε. Wɔn nε mən' ki faake' nε u bure' wə rí tí rí tí mɔ́ kí faake.

³ Kipebuk nnə tεbre' lisiwεliel uyo wà nnə, nε n cii' kiwεnfuobk nle len' ki ye: «Dεn!» ⁴ Nεn saan nε utεnmón tohin ñεn'. Bi de' wà jεke wə nnə usεn wə rí cère butɔbu rí tien utingben bo ηə binib rí li kuuleh tɔb, ki de' wə kijusiecεnciεnk kiba.

⁵ Kipebuk nnə tεbre' lisiwεl nta uyo wà nnə, nε n cii' kiwεnfuobk nta len' ki ye: «Dεn!» Nε n liike' ki laa' utεnbɔn. Wà jεke wə nnə ηuuke kilo u'nuə ni. ⁶ Nε n cii' niba len' tεn unil tiwεnfuobt tunan nnə ya siik ni ki ye: «Tijier ηa rí li sɔbe, nε bi li taa liwentunηmεnl ya paaku nε kí dε imuu kilo uba, kí

taa liwentunḡmenl ya paaku kí de iji kilo uta. Ama a la me mikpəm nin midaam.»

⁷ Kipebuk nnə tɛbre' lisiwɛl nnan uyo wà nnə, nɛ n cii' kiwɛnfuobk nnan len' ki ye: «Dɛn!» ⁸ Nɛ n liike' ki laa' utennagbok, bi yih wà jɛke wə nnə mikuum. Kutɛnkpiiku cuonh ki pɛ u'bo. Bi de' bɛ ufaa kitink ya gbiirm minan bo bɛ ɾi li kuuleh binib nin kijusiek, kí cɛre mikɔnm nin iwienbiere yà puonh nin kumuaku ni ya wɛnɔr mɔ ɾi li kuuleh binib.

⁹ Kipebuk nnə tɛbre' lisiwɛl nḡun uyo wà nnə, nɛ n laa' binib bà là tuo' Uwien ya gbɛr, ki kun' tu'bo imən ḡə bi ku' bɛ nnə ya naanmu liponpuol ya tingi. ¹⁰ Nɛ binib nnə wuureh ufaa bo ki teh: «Cɛnbaa, sin wà yé uñaan, ki yé ugbeɔmɔndaan nnə, ni li wuake kí tɪ kpaan mila bo kí yaan á bu utingbɛn bo ya nib bà ku' tɛ nnə tibuur, kí teke ti'bo kí dɛre bi'tub-i?» ¹¹ Nɛ bi de' bi'ke tiliɛrpenpien, ki tɔke' bɛ ki ye bɛn biɛ kí li fuoreh ḡə nè ɾi pukn waamu, kimɛ bi li ku kí tonde bi'ninjɛb bi'tonsɔnlieb bà bi bi li ku bɛ tɛn bɛn nnə nɛ kí yaan.

¹² Kipebuk nnə tɛbre' lisiwɛl nluob, nɛ kitink jɛnge' ki gbien', uwien bɔnde' dikdiki, uḡmaal mɔnde' u'kɛkɛ tɛn misɛm. ¹³ Inḡaabii cienh paaki bó ki lá luh kitink bo tɛn kutafaabiiku nɛ yɔkreh ikɛnkenkaab. ¹⁴ Kutaaku gbendeh ki joh tɛn bi kondeh kugbɔnku nɛ, ijuɔn nin idek kɛ lɛlɛbre' isensien. ¹⁵ Nɛ utingbɛn bo ya bɛrb nin biciɛnb nin sojambe ya cienb nin bifaaɛnb nin bifɛfaab nin iyonbe nin bà ḡa yé yonbe kɛ bɔle' tijɔlulnt nin ijɔtɛn ni, ¹⁶ kí tɔkeh ijuɔn nin itɛn ki teh:

«Lu mɛn ti'bo ki bɔle' tɛ,
ḡə wà kɛ kibɛrbiɛk bo nnə la likeh tɛ,

Kipebuk nnə mə ya benpiebe la tu tɛ.

¹⁷ Kimɛ bi'benpiebcien ya daali baa' ní ηə!
Njme li fre kí sere bi'nun bó?»

7

Uwien cère' bi dieke' u gènde' binib bà nnə

¹ Ni ya puoli bó nɛ n tí laa' tideknt yaam Uwien ya tondb binan se kitink ya kɛle kɛ inan, ki co ikele inan nnə ya tafaam ηə tafaam la ji ní jo tink nin ñunciɛnm nin subu bo. ² N liɛbe' ki laa' utondtə ñɛn' liwenpurl bó ní, ki ηuuke Uwien limiɛl ya daan taah nà ki diekeh u'nib nnə. U yin' Uwien ya tondb binan bà Uwien de' bɛ ufaa bɛ ní tien kitink nin miñunciɛnm nà bre nnə ufaa bo ³ ki təkɛ' bɛ ki ye: «Cuo mɛn ni'ba, laan la tien mɛn tink nin ñunciɛnm nin subu nà bre. Cère mɛn tí tien ti'Wien ya dɛku u'nib ya yutun bo kí yaan.» ⁴ Nɛ n cii' bi tien' Uwien ya dɛku binib bà bo nnə ya ñəbu. Bi te binib itur kobk nin pinan nin inan nɛ, ki ñɛn' Israyɛl yaab ya baamul kɛ ni ní. ⁵ Bi dieke' bà nnə bɛn si:
Suda ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Lubɛnn ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Gaad ya baamul ni binib itur piik nin ile,
⁶ Aser ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Nɛftali ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Manase ya baamul ni binib itur piik nin ile,
⁷ Simeyɔn ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Lefi ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Isaka ya baamul ni binib itur piik nin ile,
⁸ Sabulɔn ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Yosef ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Bensamɛn ya baamul ni binib itur piik nin ile.

Inibol ke ya nib taan' Uwien nin Kipebuk ya nun bó

⁹ Ni ya puoli bó ne n tí liike' ki laa' kuniwulku kuba; nil ɲa ní fre kí káan kí cuo bi'ñɔbu. Bi ñen' inibol yà ke te uɲɛndun wuu ni, ki lienh ilenbol ke nnɔ ni ne, ki se kibɛrbiɛk nin Kipebuk nnɔ ya nun bó, ki guo tilierpenpient, ki ɲuuke mubiɛbisiimu ya fɛɛ, ¹⁰ ki wuureh ufaa bo ki teh: «Ti'Wien wà ke kibɛrbiɛk bo nin Kipebuk ne ɲmiɛndeh te.» ¹¹ Ne Uwien ya tondb ke se ki guɔn' kibɛrbiɛk nin biciɛnb nin tiwɛnfuobt tunan nnɔ, ne ki gbaan' ki dondeh Uwien, ¹² ki teh: «Imɔ̀n, ti'Wien ɲmɔ̀be mituɔm nin miyɛnfuom nin ufaa. Nen bo tí li pèkeh wɔ, kí li kpiɛkreh wɔ, kí li faareh wɔ, kí li ñengeh wɔ uyo ke. Ami.»

¹³ Ne biciɛnb nnɔ ya uba niire' nni ki ye: «Binib bà guo tilierpenpient nɔ, bi yé ɲmɛmbɛ? Bi ñen' la?»

¹⁴ Ne n jiin' wɔ ki ye: «N'Yonbdaan, sin ne ben.» Ne u ye: «Bi yé binib bà bi jènde' bɛ ki gbien' ne. Bi sɔkre' bi'liert Kipebuk nnɔ ya sɛm ni ne tù pende'.

¹⁵ Nen bo ne bi se

Uwien ya bɛrbiɛk ya nun bó,

ki sɔnh itùon ki dienh wɔ u'duku ni ñonku nin wien ni.

Ne wà ke kibɛrbiɛk bo nnɔ li lèkn bi'bo.

¹⁶ Kònm ɲa ji li cuo bɛ,

ñuñun ɲa ji li cuo bɛ,

kuwienku ya wɔl mɔ̀nɔn ɲa ji li se bɛ.

¹⁷ Kimɛ Kipebuk kà te kibɛrbiɛk saan nnɔ

ne li liike bɛ kí taa bɛ

kí jo liñunbunl là ya ñunm dienh limiɛl saan.

Ne Uwien li ɲmire bi'nunsiir ke.»

8

Uwien ya Pebuk tɛbre' kugbɔnku nnɔ ya siwɛl nlole

¹Uwien ya Pebuk nnɔ tɛbre' lisiwɛl nlole uyo wà nnɔ, nɛ paaki ya bont kɛ ŋmile' cim nĩ wuɔke' ki tĩ kpaan' tɛn miire pita. ²Nɛ n laa' Uwien ya tondb bilole bà te u'nun bó ki sɔnh u'tùon nnɔ, bi de' bɛ inatun ilole.

³Nɛ utondtɔ mɔ baa' kí lá sere liponpuol saan ki ŋuuke bi sienh liŋubl miñòkm ya sèn yà ni nnɔ ya liba. Bi de' wɔ liŋubl li yɛbe wɔ ní sɛ, kí taan nɛn nin Uwien ya nib ya kaare kí de Uwien miñòkm ya ponpuol là te u'berbiek ya nun bó nnɔ bo. ⁴Liŋubl nnɔ ya muñii nin Uwien ya nib ya kaare ñɛh utond nnɔ ya nuɔ ni, ki fih paaki bó Uwien ya nun bó. ⁵Nɛ Uwien ya tond nnɔ taa' liŋubsɛnl nnɔ, ki pɛrɛ' umu liponpuol nnɔ bo, ki gbien' lè, ki taa' ki wiɛ' kitink bo. Nɛ utaa mɛkndeh, ki tɛngɛh, kuwaaku te cɛɛn, nɛ kitink mɔ jèngɛ'.

Inatunkpiek inan ya piebm

⁶Uwien ya tondb bilole bà ŋuuke inatun ilole nnɔ bonde' bɛ ní piebe.

⁷Ukpiek piebe' u'natunl, nɛ bi taa' itɛtɛn ki taan' nin umu nin misɛm ki wiɛ' kitink bo. Nɛ kitink ya gbiirm mita ya miba wĩn', isiin mɔ ya gbiirm mita ya miba wĩn', nɛ timɔsɔngt kɛ mɔ wĩn'.

⁸Ulie mɔ piebe' u'natunl, nɛ bi taa' nibonn niba ki wiɛ' miñunciɛnm ni nĩ yɛbe tɛn lijuɔl ki teknh umu. Miñunm nnɔ ya gbiirm mita ya miba kpɛnde' misɛm. ⁹Nɛ tibont tà fuobe mi'ni nnɔ ya

gbiirm mita ya miba kpo'. Iñerde ya gbiirm mita ya miba mɔ wewe'.

¹⁰ Nta mɔ piebe' u'natunl, nɛ liŋmaabicenciɛnl liba teknh umu ki te tɛn kumucincinku ki ñɛn' paaki bó ní ki lá lu' ikpen nin iñunbun ni. ¹¹ Bi yih liŋmaabil nnɔ «Tilɔbr» nɛ. Lí lu' miñunm mà ni nnɔ ya gbiirm mita ya miba kpɛnde' tilɔbr. Nɛ binib bà yebe ñun' ki kpo', kime mǐ ji yé tilɔbr nɛ.

¹² Nnan mɔ piebe' u'natunl, nɛ uwien nin uŋmaal ya gbiirm mita ya miba saa' nɛ ni'bó biike'. Iŋmaabii ya gbiirm mita ya miba mɔ saa' nɛ ni'mɔ bó biike'. Nnɔ nɛ uwien ni ya gbiirm mita ya miba ŋa ji wien, kuñonku mɔ ya gbiirm mita ya miba mɔ ŋa ji wien.

¹³ Nɛ n laa' ubɛnwien uba laanh mitɛwɔlkpɔm, ki cii' u wuureh ufaa bo ki teh: «Nì li bre binib bo, nǐ li bre binib bo, uyo wà Uwien ya tondb bita bà sien' nnɔ li piebe bi'natun nnɔ, nǐ li bre binib bo.»

Linatunl nŋun ya piebm

9

¹ Uwien ya tond nŋun mɔ piebe' u'natunl, nɛ n laa' liŋmaabil liba cere' kutaaku bo ní ki lá lu' kitink bo. Nɛ bi de' lè kubùoku kùà ñɔ ka ŋmɔbe biɛn* nnɔ ya nañɔbu ya pien. ² Lí pñire' kubùoku nnɔ ya nañɔbu, nɛ imuñii iba ñɛn', ki naan tɛn bi puuh timaar nɛ, ki biike' uwien, nɛ ni'kɛ saan biike' cɪnm. ³ Nɛ inacutuɔn ñɛn' imuñii nnɔ ni ki gbe utingbɛn bo. Bi de' yǐ mituɔm yǐ rǐ li jundeh nǐ wi tɛn inɛn. ⁴ Nɛ ki pien' yǐ, ì la mɛ muɔr, ki la mɛ sisɔnkt, ki la mɛ subu buba nin butɔbu, ama yǐ rǐ li

* **9:1** Liike Luk 8:31.

jundeh binib bà ña ñmabe Uwien ya ðieku bi'yutun bo nnə baba. ⁵ Ba de' yí sən yí ní li kuuleh binib nnə ama yí ní li jèndeh be kí tí baa inmaale injun. Ijend nnə wi tən unən ya luol nɛ. ⁶ I ya dən, binib li nuunh mikuum, ka ní lɛ mɛ. Bi li nuunh be ní kpo ama mikuum li tiinh be nɛ.

⁷ A laa' inacu nnə la, a li ye itaan yà bi bonde' yí be ní taa kí jo lituəl nɛ. I'yul bo te tən bi kpɛle' yí miñðkm ya yukpɛkpɛ nɛ, i'nun bó mɔ te tən unisaal ya nun bó. ⁸ Tiyur te i'yul bo ki naan tipiiyur, nɛ i'ñin mɔ naan ucind yɛ. ⁹ Nibonn niba lieke i'fɛl bo ki naan tikur. I'fiɛbe ñmabe kuwaaku tən itaan nɛ tuke titenlolt ki tiinh ki joh lituəl. ¹⁰ I'juun mɔ naan inen ya juun nɛ, ki tí fɔre' nin mupienmu. Liluol là i li taah ki jèndeh binib kí tí baa inmaale injun nnə te yen ni nɛ. ¹¹ Kubùoku kùà ñə ka ñmabe bien nnə ya tond nɛ yé i'ber. *Sufmbɛ ya lenm ni, bi yih utond nnə Abadən nɛ, ki yih wə Apoliyən† Grɛkmbɛ ya lenm ni.

¹² Ijendkpiɛk gèbre' sɔ. Iyuən mɔ we ní.

Linatunl nluob ya piebm

¹³ Uwien ya tond nluob mɔ piebe' u'natunl, nɛ n cii' unieke uba bó, u ñɛn' miñðkm ya ponpuol‡ là te Uwien ya nun bó nnə ya kele inan bó ní, ¹⁴ ki təkɛh Uwien ya tond nluob wà ñuuke linatunl nnə ki teh: «Lore bitondb binan bà lùo Efrat ya kpenciɛnl ya gbɛ nnə kí wiɛ.» ¹⁵ Nɛ u lore' bitondb binan nnə ki wiɛ'. Bi là bonde' ki ye bi li lore be li ya binl nin u ya ñmaal nin u ya wien nin u ya yo nɛ, be ní ku binib ya

† **9:11** Apoliyən ya tingi si: «Uduber nɛ.» ‡ **9:13** Liponpuol nnə ya kele kɛ ya gbɛ naan iyin nɛ.

gbiirm mita ya miba. ¹⁶ N cii' sojambε bà jeke itaan nnɔ ya ñɔbu, bi là te itur itur ya turbenm nε.

¹⁷ N laa' itaan nnɔ nin bà jeke yĩ nnɔ te ma bo.

Tikur tuba lieke bi'fɛl bo.

Tu'siem miba mɔn tɛn umu,

mitɔm bɔn wiee,

mitɔm mɔ naan mitɛnñɔkjiem.

Itaan nnɔ ya yul naan ucind ya yul nε.

Umu nin imuñii nin mitɛnñɔkjiem ñeh i'ñuɔn ni.

¹⁸ Umu nin imuñii nin mitɛnñɔkjiem nnɔ yé ijendciɛn nε ki ñeh itaan nnɔ ya ñuɔn ni. Tibont tuta nnɔ ku' binib ya gbiirm mita ya miba, ¹⁹ kime itaan nnɔ ya tuɔm te i'ñuɔn nin i'juun ni nε. I'juun nnɔ naan iwε nε ki ηmɔbe iyul. I taah yen nε ki jèndeh binib.

²⁰ Binib bà ηa kpo' ijend nnɔ ni nnɔ ηa lèbre' bi'tetem. Bi biε ki gbaandeh ki pukeh isenpol nin ibule yà ben nin bi'yul tien' yĩ nnɔ nε. Bi taa' miñɔkm nin ilike ya kurku nin kukurku kùà bi yih kù blɔnsi nnɔ nin iten nin idɔ nε ki tien' yĩ. Ibule nnɔ ηa lenh, ka ciih, ka cuonh mɔ. ²¹ Binib nnɔ ηa biε ki dàan' bi'nikul nin bi'ñɔkjiel nin bi'sɔnsɔndl nin bi'nasubu.

10

Uwien ya tond nin kigbɔnwawaak kiba ya gbɛr

¹ N tí laa' Uwien ya tondtɔdaan uba, u ñen' kutaaku bó ki jiinh ní kutɛwɔlgbɔnku piibe u'bo; gbɛngbɛnjɛpolkɛ guɔn' u'yul tɛn uyukpɛkpiɛ. U'nun bó muɔreh tɛn uwien, nε u'taan mɔ naan umu nε teknh cɔlcɔl. ² U ηuuke kigbɔnwawaak kiba u'nuɔ ni kɪ pibre'. U'nɔjietaal te miñunciɛnm bo, nε u'nɔgentaal mɔ te liwɛl bo. ³ U wuure' ufaa

bo ten ucind. U wuure' uyo wà nnò, nε utaa tien' bolm milole bo. ⁴ N ye ní kele itetien nnò ye bà kugbònkú ni, nε ki cii' unieke uba bó u len' paaki bó ki ye: «Bàle itetien nnò ye bà, la kele tù.»

⁵ Uwien ya tond wà n bi laa' u se miñuncienm nin liwél bo nnò yuon' u'nojie paaki bó ⁶ ki pole' wà tuu ki te uyo kε,

ki ñen' kutaaku nin tibont tà kε te ku'bo,
ki ñen' kitink nin tibont tà kε te ki'bo,
ki tien' miñuncienm nin tibont tà kε te mi'ni nnò,
ki ye: «Na ji li taande.»

⁷ Ama uyo wà Uwien ya tond nlole li cin kí piebe u'natunl nnò, u ya yo nε Uwien ya gbə̀bəlkaar tà u là təkε' tù u'tonsə̀nb biñə̀bonsə̀knə̀b nnò li tien.

⁸ N bi cii' unieke wà bó paaki bó nnò tí ye: «Li joh kí tĩ teke kigbònk kà Uwien ya tond wà se miñuncienm nin liwél bo ηuuke kè, kí pibre' nò.»

⁹ Nε n bure' Uwien ya tond nnò saan ki tĩ təkε' wə̀ ki ye wə̀ ní de nni kigbònk nnò. Nε u təkε' nni ki ye: «Teke kè kí ηmən. Kí li ηmε a'ñə̀bu ni ten tisiir nε, nε ki li to a'benku ni.» ¹⁰ Nε n teke' kè utond nnò ya nuə̀ ni ki ηmən'. N ηmənə̀h kè uyo wà nnò kí ηmε n'ñə̀bu ni ten tisiir nε. Ama n tĩ nεle' kè ma nnò n'benku ni kε ji to nε kerkeri. ¹¹ Nεn saan nε bi təkε' nni ki ye: «A li biε kí təkε inibol yà kε te uηə̀ndun wuu ni, ki lienh ilenbol kε nin biberb nà lá li tu bε ya gbεr.»

11

Bimə̀nkunb bile ya gbεr

¹ Nεn saan nε bi de' nni iηmele ya lenbenl liba li naan ukpendə̀, ki təkε' nni ki ye: «Fii kí kpaan Uwien ya duku nin liponpuol, kí kàan binib bà

gbaandeh ki pukeh Uwien len nnɔ. ² Ama á dàan ki la kpaan kuduku nnɔ ya luo, kimɛ Uwien taa' wù ki de' bà ɲa yé u'yaab nɛ. Bi li faake nin Uwien ya du kí wɔbn u'nib kí tĩ baa iɲmaale pinan nin ile. ³ Nɛ Uwien li cère u'mànkunb bile ní li sɔkndeh u'gbɛr kí tĩ baa iwien liturl nin kobiile nin piluob, kí li guo tikpɛlcɛr* tuba tù naan tibɔtɔr.»

⁴ Bimànkunb bile nnɔ yé Olifi ya siin ile nin ifr ile nɛ ki se uɲɛndun ya Yonbdaan ya nun bó. ⁵ Bi'nɛnnɛndb nuunh bɛ ní jènde bɛ la, umu uba nɛ li ñɛ bi'ɲuɔn ni kí ku bɛ. Wà kɛ nuunh wɔ ní jènde bɛ la, udaan li kpo nnɔ nɛ. ⁶ Bi ɲmɔbe mituɔm bɛ ní cuo utaa uyo wà bi te ki sɔkndeh Uwien ya gbɛr, ki ɲmɔbe mituɔm bɛ ní cère miñunm ní kpɛnde misèm, ki ɲmɔbe mituɔm bɛ ní cère ijɛnd kɛ ya bol ní lu utingbɛn bo uyo wà kɛ bi yíe.

⁷ Bi tĩ kun' imàɲ Uwien ya gbɛr bo ki gbɛn' la, kiwɛnbiik kà li ñɛ ní kubùoku kùà ñɔ ka ɲmɔbe biɛn ni nnɔ li jèke bɛ butɔbu kí faake nin bɛ, kí ku bɛ. ⁸ Nɛ bi'gbɛnɛnt ní juore kí li dɔ upaan bo uduciɛn wà ni bi là kpɛ' bi'Yonbdaan udɔpɔnpɔn bo nnɔ ni. Bi yih udu nnɔ ki nɛngreh Sodɔm nin Esipt nɛ. ⁹ Nɛ inibol yà kɛ te uɲɛndun wuu ni ki lienh ilɛnbol kɛ nnɔ li baa kí lá liike bi'gbɛnɛnt nnɔ kí tĩ baa iwien ita nin kujɛnku, ka ní tuo bɛ ní sube bɛ. ¹⁰ Bi'kuum li sɔnge utingbɛn ya nib ya yɛnm, bɛ ní li poknh, kí li punh tɔb tibont, kimɛ Uwien ya ñɔbonsɔknb bile nnɔ là jènde' bɛ ki gbien'. ¹¹ Ama iwien ita nin kujɛnku nnɔ gèbre', nɛ Uwien cère' kufuorku kɔn' bi'ni, bi fii' ki sere', nɛ bujɛwaanciɛnbu cuo'

* **11:3** Bi là kɛ mikum bii bi te uyɛnsaa ni bii bi bɛnde' ki ye bi bii' Uwien nɛ la, bi guoh ni ya kpɛlcɛtunb. Liike Matie 11:21.

binib bà bi likeh bε nnɔ. ¹² Nε biñɔbonsɔknb bile nnɔ cii' unieke uba bó u len' paaki bó ufaa bo ki ye: «Dùo ní mén.» Nε bi don' paaki kutεwɔlgbɔnku ni bi'nennɛndb ya nun bó. ¹³ U ya yo nε kitink jènge' cεen, nε uduciɛn nnɔ ya dur ya gbiirm piik ya miba lu'. Kitink ya jèngm nnɔ ku' binib itur ilole. Bà sien' ka kpo' nnɔ ya fèl sɛn' ki tĩ kɛnde', nε bi kpieke' Uwien wà te paaki bó.

¹⁴ Ijend nle bo gɛbre' sɔ. Nta mɔ ya baam ɲa ní taande.

Linatunl nlole ya piebm

¹⁵ Uwien ya tond nlole mɔ piebe' u'natunl, nε bidɛnb biba len' paaki bó ufaa bo ki ye:

«Yonbdaan Uwien nin u'Nigɛndkε Kristo nε ji si uɲɛndun wuu ya bɛl.

Libɛl nnɔ li tuu ki te uyo kε nε.»

¹⁶ Nε biciɛnb pile nin binan bà kε bi'berbiɛmu bo Uwien ya nun bó nnɔ

gbaan' ki pukeh Uwien ¹⁷ ki teh:

«Yonbdaan Uwien, mituɔm kε ya daan.

Sin wà là te, ki biɛ ki te nnɔ, ti faareh ɲε,

kimε a taa' a'tɔciɛnm nε ki jin' a'bɛl.

¹⁸ Binib bà ɲa yé a'yaab ya benku ni là ben' a'bo,

nε fɛnfennɔ a'mɔ ya mutuol ji fii' bi'bo.

Uyo wà sɔ a li bu bitɛnkpiib tibuur,

kí su a'tonsɔnb biñɔbonsɔknb,

kí su a'nib bà kε boh ɲε,

biwaab nin biciɛnb kε†,

kí gben bà bereh uɲɛndun nnɔ ya gber.»

¹⁹ Uwien ya duku kùà te paaki bó nnɔ piire', kujɔtieku ya lekl se ku'ni. Nɛn saan nε utaa

† **11:18** Biwaab nin biciɛnb li fre kí li yé ibaan nin binikpɛkpiekb mɔ.

mekndeh ki tengeh ki ηmabe kuwaaku ceen, kitink jenge', ne utaa nii' iteten lu' ki yebe ceen.

12

Upiitēnpunb nin utunwien ya gber

¹ Ni ya puoli bó ne micincilncienm miba tien' kutaaku bo. N laa' upii uba ne uwien piibe u'bo ten liliērl, uñmaal te u'taan ya tingi, iñmaabii piik nin ile te u'yul bo ten uyukpekpiē. ² Upii nnō lá punbe' ne, u'mamaayo baa', u benh wō rí maa, ne ki wōlnh nin imerwien.

³ Micincilntōm tí tien' kutaaku bo. N laa' utunwien* uba, u mōn tohin ki ηmabe iyul ilole nin iyin piik, ki kpiē uberyukpekpiē yul ke yul bo.

⁴ Utunwien nnō taah u'juul ki preh iñmaabii ya gbiirm mita ya miba, ki wienh kitink bo. U baa' ki lá sere' upii nnō ya nun bó ηō kibuk nnō tí ñen' uyo wà la, wō rí pōk kí guore kí nele ne.

⁵ Upii nnō maa' kibujebuk. Ken ne lá li ηuuke inibol ke nin ufaa ki la ηmabe nunsonge bi'bo. Uwien yuure' kibuk nnō ki don' u'ba saan, u'berbiek ya bùol. ⁶ Nen saan ne upii nnō sen' ki jon' kupenpelku ni, Uwien lá bonde' wō mifenm nen bó ne. Bi tí li likeh wō nen bó ne kí tí baa iwien liturl nin kobiile nin piluob.

⁷ Butōbu buba tien' kutaaku bo. Uwien ya tondciēnb ya uba bi yih wà Misel; wōn nin u'tondb tōn' nin utunwien nnō nin u'mō ya tondb butōbu, ⁸ ki faake' nin be, ne utunwien nin u'tondb ηa ji ηmabe sen be rí li te paaki bó. ⁹ Ne bi ηore' kutunwienku nnō. Kù yé uyo bo ya we nnō ne. Bi

* **12:3** Utunwien yé ibiere ya daan ya nēnnenku ne.

yih kun nε usenpol, ki liebe' ki yih kù *Satan. Kun nε tulndeh uηendun ya nib kε. Bi ture' kun nin ku'tondb kε nε ki wiε' kitink bo.

¹⁰ Nε n cii' uniεke uba bó u len' ufaa bo kutaaku bo ki ye:

«Uyo wà sɔ yé uημεημεryo,
ki yé uyo wà ti'Wien wuɔn' u'tuɔm,
ki wuɔn' ki ye u yé ubε,
ki wuɔn' ki ye u'Nigendkε Kristo ηmɔbe ticiεnt,
kimε bi ηɔre' wà biindeh ti'yaab Uwien ya nun bó
ñɔnku nin wien ni nnɔ ηɔ.

¹¹ Ti'yaab nnɔ faake' nin wɔ ηɔ. Kipebuk ya sèm
nin tigber tà bi kundeh imɔn tu'bo nnɔ,
nε cère' bi faake' nin wɔ.
Ba tange' bi'miel haali ki tĩ kpo'.

¹² Kutaaku nin tibont tà kε te ku'bo rí li poknh,
kimε bi ηɔre' usenpol nnɔ ηɔ.
Ama nĩ bre kitink nin miñuncienm bo,
kimε usenpol jiiere' ni'bó
nin u'benpiebe,
ki ben ki ye nĩ sien' wɔ iwenkáankε nε.»

¹³ Utunwien nnɔ laa' bi ture' wɔ ki wiε' kitink bo
ma nnɔ nε u sen' ki paan' upii wà maa' kibujebuk
nnɔ bo. ¹⁴ Nε Uwien de' upii nnɔ ifiεbe ile i yebe
ten umiεkaab yi ηɔ wɔ rí laan kí jo kupenpelku
bó, Uwien là bonde' wɔ mifεnm nà saan nnɔ ηɔ
utunwien nnɔ la nɛnde wɔ. Bi tĩ li likeh wɔ nen
saan nε kí tĩ baa ibin ita nin kujenku. ¹⁵ Nεn
saan nε utunwien nnɔ siin' miñunm mĩ yebe ten
likpenl upii nnɔ ya puoli bó ηɔ mɛ rí puube kí tĩ
tuke wɔ kí bure. ¹⁶ Nε kitink tore' upii nnɔ, ki
yàare' nε utunwien nnɔ siin' miñunm mà nnɔ kɔn'.

¹⁷ Utunwien nnɔ ya benku ni ben' upii nnɔ bo ki tĩ

kende', nε u bure' ki tĩ tɔn' nin upii nnɔ ya yaabii yà s'ien' nnɔ butɔbu. Bi yé binib bà boh Uwien ya wɔb, ki pε *Yesu ya gber bo mɔnmɔnm nε. ¹⁸ Nε utunwiɛn nnɔ jon' ki tĩ sere' miñuncienm ya gbε litɛngbil bo†.

13

Kiwenk kà ñen' miñuncienm ni nin utunwiɛn nnɔ ya gber

¹ N tí laa' kiwenk kiba, ki ñen' miñuncienm ni, ki ηmɔbe iyul ilole nin iyin piik, ki kpιε uberyukpekpiε yinl kε yinl bo. Nε bi kele' yul kε yul bo liyel, li sukreh Uwien. ² Kiwenk nnɔ naan unamuun nε, ki'taan yebe ki ηmɔbe titɛbiñiint tũ fenbe cεεn, ki'ñɔkpon naan ucind yu. Utunwiɛn nnɔ taa' u'faa nin u'berbiek nin u'tɔciɛnm ki de' kè. ³ Kiwenk nnɔ ya yul nnɔ ya liba ηmɔbe kugbĩeku tɛn la n̄ ηmɛre nε.

Ama kugbĩeku nnɔ bukre'.

Nĩ cuo' utingben ya nib kε miyɔkm nε bi ji ñuɔreh kè.

⁴ Bi gbaan' ki pukeh utunwiɛn nnɔ, kime wɔn nε de' kiwenk nnɔ mituɔm. Bi là gbaan' ki pukeh kiwenk nnɔ mɔ ki teh: «ηmε te tɛn kiwenk kie nɔ? ηmε li fre kí tɔ nin kè butɔbu?»

⁵ Bi là de' kiwenk nnɔ usɛn kè n̄ li lienh tigbengt ya lenm, kí li sukreh Uwien, ki de' kè mituɔm kè n̄ li teh tibont haali in̄maale pinan nin ile. ⁶ Nε kí cin' ki sukreh Uwien ki saah u'yel, ki yih u te nà saan fɛnm, ki sukreh bà te u'saan paaki bó nnɔ.

† 12:18 Bi kpιε' ki kele' tigbont tà nnɔ ya tuba n̄ kele' ki ye: «N jon' ki tĩ sere' miñuncienm ya gbε litɛngbil bo nε.»

⁷ Bi de' kè usen kè ní tɔ nin Uwien ya nib butɔbu kí faake nin be. Ne ki de' kè mituɔm kè ní li ŋuuke inibol yà ke te uɛndun wuu ni ki lienh ilenbol ke nnɔ.

⁸ Utingben bo ya nib bà ke ba kele' bi'yel limiel ya gbɔnku ni haali uɛndun ya cincinm nnɔ li gbaan kí puke kiwenk nnɔ. Bi là ku' Uwien ya Pebuk kà nnɔ ne si limiel ya gbɔnku nnɔ.

⁹ «Wà ŋmɔbe litubl la, wɔ ní cii.

¹⁰ Uwien ye bi li cuo wà tiyonbt la, bi li mɔnbe kí cuo wɔ tiyonbt ne.

U ye bi li ku wà nin kijusiek la, bi li mɔnbe kí ku wɔ nin kijusiek ne.

Nen bo, Uwien ya nib ní li ŋmɔbe kuminku, kí li pɛ Uwien bo mɔnmɔnm.»

Kiwenk kà puɔ' kitink ni ya gber

¹¹ Ne n tí laa' kiwentɔk kiba puɔ' kitink ni, ki ŋmɔbe iyin ile ì naan kipebuk yè, ne ki ji lienh ten utunwien nnɔ. ¹² Kí là ŋmɔbe kiwenk kà ñen' miñuncienm ni nnɔ ya tuɔm ke, ne ki taah mè ki sɔnh ki dienh kè. Kiwenk kà puɔ' kitink ni nnɔ wɔbndeh utingben bo ya nib be ní li gbaandeh ki pukeh kà là ñen' miñuncienm ni, ki ŋmɔbe kugbɛku, kù bukre' nnɔ. ¹³ Kiwenk kà puɔ' kitink ni nnɔ teh micincilm cɛen, haali ki tí cèreh umu ñeh paaki ki jiinh ní tingi, binib ke ya nun bó.

¹⁴ Bi de' kè mituɔm kí teh micincilm ki dienh kiwenk kà ñen' miñuncienm ni nnɔ, ki tulndeh utingben ya nib ke, ki tɔkeh be ki teh be ní me kiwenk kà bi bunge' kè nin kijusiek ŋɔ kí faake' nnɔ ya nennɛnku. ¹⁵ Bi de' kiwenk kà puɔ' kitink ni nnɔ mituɔm kè ní kuɔn kufuorku kà ñen' miñuncienm ni nnɔ ya nennɛnku ni ŋɔ kù ní li lienh, ki cèreh bi kuuleh binib bà ke ŋa gbaandeh ki pukeh kù

nnə. ¹⁶ Kì wəbn' binib kɛ, biwaab nin biciɛnb nin bifaaɗɛnb nin bijiinb nin iyonbe nin bà ɲa yé yonbe bi tien' kudíɛku bi'nəjie bo bii bi'yutun bo.

¹⁷ Kudíɛku nnə yé kiwɛnk kà ɲɛn' miɲunciɛnm ni nnə ya yel bii ki'yel ya nənbl nɛ. Unil wà ɲa ɲməbe kudíɛku nnə la, ba ɲ cère wə ɲ dɛ bonn, ka ɲ cère wə ɲ kuəre mə.

¹⁸ Fɛnfennə miyɛnfuom nɛ li cère binib ɲ bende tibont tuu ya tingi. Unil wà ɲməbe miyɛnfuom nɛ li bende kiwɛnk nnə ya nənbl ya tingi. Linənl nnə yé unil ya yel ya nənbl nɛ. Lɪ te kobiiluob nin piluob nin miluob* nɛ.

14

Kipebuk nin kɪ teke' binib bà ki wiɛ'

¹ N tí liike' ki laa' Kipebuk nnə se Siyən ya juəl bo. Binib itur kobk nin pinan nin inan bà ya yutun bo ɲməbe kɛn nin ki'Baa ya yel nnə te ki'saan. ² Nɛ n cii' kuwaaku kuba bó paaki bó ɲ tuoreh tɛn miɲunciɛnm nɛ fuh bii utaa nɛ tɛngɛh ufaa bo. N ciih kuwaaku kùà bó nnə ɲmə mə tɛn bibiɛɲib nɛ ɲih tibɛr. ³ Binib nnə te Uwien ya bɛrbiɛk nin tiwɛnfuobt tunan nin biciɛnb nnə ya nun bó nɛ ki gɛh iyuonfaan. Binib itur kobk nin pinan nin inan bà Uwien dɛ' bɛ kitink bo ki wiɛ' nnə baba ɲa ɲi la, uba ɲa ɲi fre kí bɛngɛ iyuon nnə. ⁴ Ba kuən' bi'ba jəknt, bi te tɛn ujɛfaan wà ɲa bɛn jɛ nɛ, kimɛ ba paan' niba bo, bi pɛ Kipebuk nnə baba bo nɛ, ki joh kɪ joh nà kɛ saan. Uwien dɛ' bɛn nɛ binib ni ki wiɛ',

* **13:18** Biba maaleh ki teh linənl kobiiluob nin piluob nin miluob yé Erom ya bɛrciɛn ya yel nɛ. Bitəb maaleh ki teh linənl nnə wəngɛh unisaal ya bonn nɛ.

be ní li yé wón nin Kipebuk ya nikpiekb. ⁵ Ba ben tonnenku, ne ka ñmabe biil mɔ.

Uwien ya tondb bita tɔke' Uwien ya buur bó

⁶ N tí laa' Uwien ya tond uba, u laanh mitewalkpɔm, ki tuke tiggemɔnmɔnt tà ña ñmabe gbenm, wɔ ní lá tɔke utingben ya nib ke: inibol yà ke te unɛndun wuu ni ki lienh ilenbol ke nnɔ.

⁷ Utond nnɔ len' ufaa bo ki ye: «Li boh mɛn Uwien, kí li kpiekreh wɔ, kimɛ u li bu binib tibuur uyo wà nnɔ baa'-a! Li gbaandeh mɛn ki pukeh Uwien, wón ne ñɛn' kutaaku nin kitink nin miñuncienm nin inunbun ke ya bol.»

⁸ Utondlie mɔ paan' ukpiek nnɔ bo, ki lienh ki teh: «U lu' ñɔ, u lu' ñɔ, uduciɛn Babilonn lu' ñɔ. Wun ne taa' u'sɔnsɔndl ki puon' inibol ke, ki cère' ì kɔn' Uwien ya tudere ni.»

⁹ Utond nta mɔ paan' bikpiekb bile nnɔ bo, ki lienh ufaa bo ki teh: «Binib bà ke gbaandeh ki pukeh kiwɛnk nnɔ nin ki'nenneku, ki ñmabe ki'diɛku bi'yutun bo bii bi'nuɔ bo la, ¹⁰ Uwien ya benku ni li be bi'bo kí gbien, wɔ ní dɛre bi'tub ka ní muɔ be cɛcɛkm, kí cère be ní li te u'tondb nin Kipebuk ya nun bó ki jèndeh ki lɛbreh mitenñɔkjiem mà teknh umu ni. ¹¹ Umu wà bi te u'ni ki jèndeh ki lɛbreh nnɔ ya muñii li tuu ki dukeh ne uyo ke. Binib bà ñmabe kiwɛnk nnɔ ya yel ya diɛku, ki gbaandeh ki pukeh ken nin ki'nenneku nnɔ li jèndeh ne ñɔnku nin wien ni ka ní li ñmabe fuorl.»

¹² Nen bo, ní yé uyo wà Uwien ya nib bà boh u'wɔb, ki teke' *Yesu ki jin' nnɔ ní li ñmabe kuminku ne.

13 Nε n cii' uniεke uba bó u len' paaki bó ki ye: «Kεle kí ye: Binib bà ji kpuokeh fenfenno Yonbdaan bo nnó, Uwien ya mɔnm te bi'bo.» Nε *Mifuoñaanm ye: «Imɔn, be ní li fuoreh kí ñen bi'jiinku, kime Uwien ηa ní sunde bi'bó bi sɔn' itùon yà nnó bo.»

Uwien li bu uηɛndun ya nib tibuur

14 Nε n tí liike' ki laa' kutεwɔlgbɔnpenpienku kuba, niba kε ku'bo ki naan unisaal, ki kpiε miñòkm ya yukpekpiε, ki ηuuke puokηmanmaa uba.

15 Nε Uwien ya tond uba ñen' ní Uwien ya duku ni, ki yin' wà kε kutεwɔlgbɔnku bo nnó ufaa bo ki ye: «Taa a'puoko nnó kí cin kí li ceh tijier, tijier ya ceceyo baa' ηó, kime utingben bo ya jier ben'-a.»

16 Nεn saan nε wà kε kutεwɔlgbɔnku bo nnó taa' u'puoko ki cen' utingben ya jier kε.

17 N tí laa' utondtɔ paaki bó, u ñen' ní Uwien ya duku ni, ki mɔ ηuuke puokηmanmaa.

18 Nε utondtɔ mɔ ñen' liponpuol saan. Wɔn nε ηmɔbe mituom umu bo. U yin' utond wà ηuuke puokηmanmaa nnó ufaa bo ki ye: «Taa a'puokηmanmaa nnó kí cecere utingben bo ya sibii yà bi taah yè ki ηeh fen nnó, kime i ben'-a.»¹⁹⁻²⁰ Nε utond nnó taa' u'puoko ki cecere' utingben bo ya sibii nnó, ki taa' ki kuore' kubòciɛnku kùa bi ηmengeh isibii ku'ni nnó ni. Bi ηmien' isibii nnó dugbaal nε. Bi ηmien' yè ma nnó misèm nε ñen' kubùoku nnó ni ki puube' ki tí baa' kɔnsini kobiita. Utaan se mi'ni la, mɔ li baa u'lenbu. Nεn nε wuɔn' ki ye Uwien ya benku ni ben' binib bo cεen.

15

Ijendfərke ya gber

¹ Nε n tí laa' micincilntəm kutaaku bo. Ní yé niboncienn nε ki ηmɔbe kuñaanku cεen. N laa' Uwien ya tondb bilole, bεn nε li cère ijend ní tu uηendun ya nib kí tí dukn bolm milole. Ijendfərke nínɔ, kime yen bo nε Uwien li tùɔre kí wuɔn u'benpiebe.

² Nε n laa' nibonn niba ní naan miñunciennm umu te ní'bo, ní wien tein ki likeh ki càareh tɛn lidingl, ki laa' binib bà m̀n' ki faake' nin kiwɛnk nnɔ nin ki'nennɛnku nin ki'yel ya nɔnbl nnɔ se nibonn nnɔ saan, ki ηuuke Uwien de' be tibèr tà nnɔ. ³ Ki gɛh Uwien ya tonsɔnl Moyis nin Kipebuk nnɔ ya yuon ki teh:

«Yonbdaan Uwien mituɔm kε ya daan,
a'tuon yé ituonciɛn nε ki ηmɔbe kuñaanku.
A teh nà nnɔ ní cuube nε ki yé im̀n.
Sin nε yé inibol kε ya bεr.

⁴ Yonbdaan, ηmε li mɛnge lif̀l ki la boh ηε? Nηmε te kí ye wa ní li p̀keh ηε?

Sin baba nε yé uñaan.

Inibol kε li baa kí lá gbaan a'nun bó kí puke ηε,
kime binib kε laa' a teh nà nnɔ ní cuube nε.»

⁵ Ni ya puoli bó nε n laa' Uwien ya duku k̀a te paaki bó nnɔ p̀ire', kun si: kujɔtiɛku ya l̀kl te lininbonl là ni nnɔ. ⁶ Nε Uwien ya tondb bilole bà li cère uηendun ya nib ní j̀nde kí tí dukn bolm milole nnɔ ñɛn' ní kuduku nnɔ ní, ki guo tikpɛlcɛpenpient tù windeh, ki buobe miñ̀km ya ǹngben bí'siik ní.

⁷ Nε tiwɛnfuobt tunan nnɔ ya kiba taa' miñ̀km ya s̀n ilole ki de' Uwien ya tondb bilole nnɔ. Uwien wà tuu ki te uyo kε nnɔ ya mutuol nε gbe is̀n nnɔ.

⁸ Nε Uwien ya kpiεke nin u'tuəm cère' imuñii fii' ki gbe kuduku nnə. Uba ŋa ń fre kí kə ku'ni kí tí baa ijənd yà Uwien ya tondb bilole li cère uŋəndun ń jènde yè kí tí dukn bolm milole nnə ya gbenm.

16

Uwien ya benpiebe te isèn ya ni ya gber

¹ N cii' unieke uba bó u len' Uwien ya duku ni ufaa bo, ki təke' Uwien ya tondb bilole nnə ki ye: «Li joh mən kí tí taa Uwien ya benpiebe wà te isèn ilole ni nnə kí wule kitink bo.»

² Ukpiek bure' ki tí taa' nà te u'senl ni nnə ki wule' kitink bo. Nε inel yà bre ki wi ki gbien' yèyèke' binib bà ŋməbe kiwɛnk nnə ya dīeku ki gbaandeh ki pukeh ki'ennenku nnə.

³ Ulie mə taa' nà te u'yaal ni ki tí wule' miñunciem ni. Nε mī kpənde' kusebubulku ki naan libonkpil ya səm. Nε tibont tà kε te mi'ni nnə kpo'.

⁴ Nta mə taa' nà te u'mə yaal ni ki tí wule' ikpen nin iñunbun ni. Nε i'ñunm kpənde' misəm.

⁵ Nε n cii' Uwien ya tond wà ŋməbe mituəm miñunm bo nnə len' ki ye:

«Uwien, a cuube nε,
sin nε là te, ki biε ki te, ki yé uñaan.

A tien' nà nə nε wuən' ki ye a'buur cuube.

⁶ Kimε bi ku' a'nib nin a'ñəbonsəknb nε a'mə de' bε misəm bε ń ŋu. Bi kpε nen nε.» ⁷ Nε n cii' unieke uba bó liponpuol saan u teh: «Yonbdaan Uwien mituəm kε ya daan, a'buur yé imən nε, ki cuube.»

⁸ Nnan mə taa' nà te u'mə yaal ni ki wule' uwien wà puəreh nə bo, nε u laa' mituəm wù ń li sienh binib ten umu. ⁹ Kuwəlku funfunde' binib, nε bi

suke' Uwien wà ñmɔbe ufaa ki cère' bi jèndeh nnɔ, ka tuo' be ń lèbre bi'tetem ñɔ kí kpieke wɔ.

¹⁰ Njun mɔ taa' nà te u'mɔ ya sɛnl ni ki tĩ wule' kiwɛnk nnɔ ya bɛrbiek bo. Kí'bel ya tinfenm kɛ biike', nɛ binib jèndeh ki gbiekeh ki ñmɔnh bi'lɛn.

¹¹ Ijend nnɔ nin inɛl nnɔ bo nɛ bi suke' Uwien wà te paaki bó; ka tuo' ki wiɛ' bi'tuonbiɛɛ nnɔ.

¹² Nluob mɔ taa' nà te u'mɔ ya sɛnl ni, ki tĩ wule' likpenciɛnl Efrat ni, nɛ lĩ fuɔre', ki cère' bibɛrb bà ñɛn' liwenpurl bó ní nnɔ laa' ñɛñɛbùol. ¹³ Nɛ n laa' isɛnpol ita; uba ñɛn' *utunwien nnɔ ya ñɔbu ni, utɔ ñɛn' kiwɛnk nnɔ yaabu ni, utɔ mɔ ñɛn' utonnɛnñɔbonsɔknl yaabu ni. Isɛnpol nnɔ naan itɛtiɛ nɛ. ¹⁴ *Satan nɛ sɔn' yɛ, ì teh micincilm, ki joh utingbɛn kɛ bo ya bɛrb saan, yɛ ń taan bɛ ñɔ bɛ ń tɔ butɔbu Uwien mituɔm kɛ ya daan ya wengbiin ya daali.

¹⁵ Yonbdaan ye: «Li cengeh mɛn, n li baa tɛn unasu nɛ. Wà ña gɔh, ki bonde' u'wɛngolkaar mɔ la, Uwien ya mɔnm te u'bo, kime wa ń cuon cɛnkpenlonlonl bɛ ń lɛ u'fɛ.»

¹⁶ Isɛnpol nnɔ taan' bibɛrb nnɔ libùol liba nɛ bi yih ni'saan *Sufmbɛ ya lenm ni ki teh Amagedɔnn.

¹⁷ Nlole mɔ taa' nà te u'mɔ ya sɛnl ni, ki tĩ wule' kitink bó ní, nɛ uniɛke uba len' ufaa bo Uwien ya duku ni u'berbiek saan ki ye: «Nì gben' nínɔ.»

¹⁸ Utaa mɛkndeh, ki tengeh, kuwaaku te cɛɛn, nɛ kitink jènge' na ñmɔbe fuul. Haali Uwien tĩ ñɛn' binib kitink bo ma, ka laan jènge' mi ya jèngm.

¹⁹ Kí jènge' ma nnɔ nɛ uduciɛn Babilonn yekre' bolm mita. Idu kɛ ya dur mɔ lulu'. Uwien nɛ tiere' uduciɛn Babilonn ya nib bó. U'benku ni ben' bi'bo

ki gbien' nε u dεre' bi'tub cεεn, ka muo' be cεcεkm.
 20 Idek nin ijuon kε fefele'. 21 Utaa nii' nε itεten lulu'
 binib bo ki kpiεke cεεn, nε bi suke' Uwien itεten nnε
 bo, kimε ijend nnε lā bre bi'bo cεεn nε.

17

Uwien li bu ujenkpendgaar tibuur

1 Nε Uwien ya tondb bilole bā ηuuke isèn ilole
 nnε ya uba baa' ki lā tōke' nni ki ye: «Den rí wuon
 ηε Uwien lā li bu ujenkpendgaar nnε tibuur kí
 dεre u'tub ma bo. Ujenkpendgaar nnε yé udu nε
 ki te ikpengol ya gbε. 2 Utingbεn bo ya berb tien'
 lisansəndl nin wən nε, nε binib guore' lè utingbεn
 kε bo ki kən' Uwien ya tudεre ni.»

3 *Mifuoñaanm cère' n laa' nā tidεknt yaam nnε
 ni, nε utond nnε taa' nni ki jon' kupenpelku ni, n tī
 laa' upii uba jεke kiwεnmónmónk kiba, kí ηmabe
 iyul ilole nin iyin piik, kí'gbεnεnt kε gbe iyel yā
 sukreh Uwien. 4 Upii nnε guo tiwεnmənmənt tuba
 tū món, ki taa' miñđkm nin iten yā ηmabe kudaaku
 nin ilaan yā ηmabe kudaaku ki fεnde' u'ba. U
 ηuuke miñđkm ya sεnl, lī gbe u'sənsəndtūon. Yεn
 si: u'juoke nin u'joknt ya bont nnε. 5 Bi kele' liyel lā
 binib ηa bεn li'tingi u'yutunl bo. Liyel nnε ya tingi
 si: «Uduciεn Babilonn: lijenkpendl nin ijuoke yā te
 kitink bo ya naa.» 6 Nε n laa' upii nnε ñun' Uwien
 ya nib ya sēm nin binib bā bi ku' bε *Yesu bo nnε
 ya sēm ki yibe' tēn u ñun' midaam nε.

N laa' wə ma nnε nε nī cuo' nni miyōkm cεεn. 7 Nε
 Uwien ya tond nnε tōke' nni ki ye: «Bε tien' nī cuo'
 ηε miyōkm-i? N li kpiire' upii nnε nin u jεke kiwεnk
 kà, kí ηmabe iyul ilole nin iyin piik nnε ya gbε, kí

tòke ηε. ⁸ A laa' kiwenk kà nò, kí là te nε ka ji te. Kí li ñε ní kubùoku kùà ñò ka ηmòbe biεn nno ni nε, kí bure bε ní tí ku kè. Binib bà Uwien ηa kele' bi'yel limiel ya gbòku ni haali uηendun ya cincinm nno laa' kè la, ní li ji bε, kimε kí là te nε, ka ji te ama kí li liεbe ní.

⁹ «Fenfennò miyεnfuom nin mibenm nε li cère binib ní bende nibonn niε ya tingi. Kiwenk nno ya yul ilole nno yé ijuon ilole yà upii nno te i'bo nno nε. I yé biberb bilole mò nε. ¹⁰ Biberb bilole nno ni, biηun ya bel gèbre' ηò, nluob nε ke fenfennò wuò, nlole ηa laan kèle'. U lá kèle' la, wa ní wuòke. ¹¹ Kiwenk kà là te, ka ji te nno yé berniin nε, kí ñεn' biberb bilole nno ni, nε kí joh bε ní tí ku kè. ¹² A laa' iyin piik yà nno, yé binib piik bà lá li ji libel nε. Bi lá jin' libel la, ben nin kiwenk nno li taan libel nno nε, ama la ní wuòke. ¹³ Biberb nno ke kpaan' buñòbu nε, bε ní taa bi'tuom nin bi'faa ke kí sòn kí de kiwenk nno. ¹⁴ Bi li tò nin Kipebuk butòbu, nε kè ní faake nin bε, kimε kí yé yonbdenb ke ya Yonbdaan nε, kí yé biberb ke ya bercien. Wòn nin binib bà Uwien yin' bε kí gènde' bε bi yé u'yaab kí pε u'bo mòmòm nno nε li faake.»

¹⁵ Nε utond nno tí tòke' nni kí ye: «A laa' miñunm mà ujenkpend nno te mi'saan nno yé inibol yà ke te uηendun wuu ni kí lienh ilenbol ke nno nε. ¹⁶ A laa' iyin piik yà, i yé biberb nno, nin kiwenk nno li sikre ujenkpend nno bo, kí fie u'went ke, kí cère wò ní li te limufunl, kí ηmònηmòn wò, kí taa umu kí sε nà bó sien', ¹⁷ kimε Uwien nε de' biberb piik nno iyenmaale bε ní tien u'yíe nà. U'yíe nà si: biberb piik nno ní kpaan buñòbu kí taa bi'bel kí cèbe kiwenk nno kí tí baa uyo wà u là len' nà nno ní tien.

18 «A laa' upii wà nnò yé uducién wà likeh utingben bo ya berb ké nɛ.»

18

Babilonn ya berm

¹ Ni ya puoli bó nɛ n tí laa' tidɛknt yaam Uwien ya tond uba ñɛn' paaki bó ki jiih ní, ki ñmòbe mituòm ki gbien', nɛ u'wenwenku wende' utingben ké bo,

² nɛ u lienh ufaa bo ki teh:

«U lu' ñɔ, u lu' ñɔ, uducién Babilonn lu' ñɔ.

U ji kpende' isenpol ké ya bol ya kɔnkuɔn nɛ.

Inuɔn nin tiwɛnt tà yé tijɔnkt ya bont ki ñmòbe isensen ké ji kɔ wun ni nɛ.

³ Kimɛ udu nnò nɛ taa' u'sɔnsɔndl ki puon' inibol ké, ki cère' ì kɔn' Uwien ya tudɛre ni.

Utingben bo ya berb tien' lisɔnsɔndl nin wù, nɛ ikpenkpend laa' lifaal li yɛbe u'wiel bo.»

⁴ Nɛ n tí cii' unieke uba bó paaki bó u lienh ki teh:

«N' nibɛ, ñɛ mɛn Babilonn ni, ki la li te u'nib ya tònbiɛɛ ya gber ni, ñɔ ki la ji ijɛnd yà bi li ji yè nnò,

⁵ kimɛ udu nnò ya nib sɔn' itònbiɛɛ yà nnò yɛbre' ki gbien' ki tí kpiɛ kutaaku

nɛ, Uwien ña sunde' bi'tònbiɛɛ nnò bó,

⁶ Tien bɛ mɛn bi tien' nɛ ma bo nnò, bi tien' nɛ ibiɛɛ yà nnò, jiih bɛ mɛn nnò bolm mile bo,

bi là cère' ni jin' ijɛnd ma bo nnò,

jiih bɛ mɛn nnò bolm mile bo.

⁷ Bɛn bà là yíe tigbengt, ki yíe bɛ ní li te liwiel ni, ní tí kɛnde' nnò,

cère mɛn bɛ ní ji ijɛnd mɔ kí li kaa mikuum kí tí baa nnò,

kimε udu nnɔ ya nib maaleh bi'fɛl ni,
 ki teh bi'du gbere' nε, ka te tɛn kpopii,
 ka li li kɛle kuum mɔ fiebu.

⁸ Nɛn bo, ijɛnd li taan kɪ lu udu nnɔ ya nib bo uwien
 uba nε. Yɛn si:
 mikuum nin ikumuɔ nin mikɔnm.
 Umu li wi udu nnɔ,
 kimε Yonbdaan Uwien wà bun' tibuur nnɔ ηmɔbe
 mituəm ki gbien'.»

⁹ Utingbɛn bo ya bɛrb bà kɛ tien' lisənsəndl nin
 udu nnɔ, bɛn nin wun jin' liwiel nnɔ, li muɔ kɪ
 kpɛnde u'bo, kimε u teknh umu, imuñii dukeh.
¹⁰ Bi li juore kɪ li se fənfəkm nε, kimε bi fenge bi la
 tɪ jɛnde udu nnɔ ni nε. Bi li lienh ki teh:

«Nɪ brike' a'bo ηɔ, nɪ brike' a'bo ηɔ
 uduciɛn Babilonn, sin wà là ηmɔbe ufaa nnɔ, nɪ
 brike' a'bo ηɔ,
 Uwien pək ki bun' a'buur ki gben' na taande'.»

¹¹ Utingbɛn bo ya kpenkpend mɔ li muɔh ki
 kpɛndeh udu nnɔ bo, kimε uba ηa ji daanh
 bi'wɛnt. ¹² Tun si: miñɔkm nin ilike ya kur nin itɛn
 yà ηmɔbe kudaaku nin ilaan nin tikpɛlcɛpenpient
 nin ikpɛlmónmón nin tikpɛlcɛr tà dinge suɔɔ ki
 windeh nin ikpɛlde kɛ ya bol yà ya daaku faa nin
 isiin yà ya dɔ ya daaku faa nin bi taah iluobñin
 ki teh tibont tà nin bi kpeh tibont tà kɛ ya bol nin
 kukurku kùa bi yih kù blənsi nin tikutər nin itɛn
 yà ya daaku faa bi yih yè maarb ¹³ nin lɛfina kɛ ya
 bol nin tisir tà nu ki ηmɛ kɛ ya bol nin midaam kɛ
 nin mikpəm nin miyom nin iji nin inɛ nin ipe nin
 itaan nin titɛnlolt nin iyonbe nin binib bà bi coh bɛ
 butɔbu ni. ¹⁴ Bi li len ki ye:

«Sin Babilonn, a là fɛ tibont tà nnɔ gben' ηɔ.

A'nacenkpebont tà mən ki ηməbe kuñuərku nnə
 gben' ηə,
 nil ηa ji li lε tù fiebu.»

¹⁵ Binib bà tien' ukpenkpende udu nnə ni, ki laa'
 lifaal nnə,
 li juore kí li se fənfəkm nε ki muəh ki kpiəndeh,
 kimε bi fεnge bi la tí jənde ni'ból nε. ¹⁶ Bi li lienh ki
 teh:

«Nì brike' a'bo ηə, nǐ brike' a'bo ηə uduciən Ba-
 bilonn, nǐ brike' a'bo ηə,
 sin wà là te tən upii wà guo tikpεlcεpenpiənt
 nin ikpεlmónmón nin yà kε ya bol ya daaku faa
 ki fənde' a'ba nin bi taah miñəkm nin itən yà ya
 daaku faa
 ki teh tijefənbont tà nnə nin ilaan nnə.

¹⁷ Li ya faal kε nε pək ki gben' na taande' nə-əə?»

Biñerkurb nin bi'ciənb nin bikpəntuənb nin bà
 kε sənə miñunciənm bo ki jinh se fənfəkm nε, ¹⁸ ki
 likeh udu wà teknh nnə ya muñii, ki wuureh ki
 teh: «U lε udu ba te ki baa' uduciən wuu nə?»

¹⁹ Nε ki yih titənt ki pukeh bi'yul bo, ki muəh ki
 kpiəndeh ki wuureh ki teh:

«Nì brike' a'bo ηə, nǐ brike' a'bo ηə,
 uduciən Babilonn nǐ brike' a'bo ηə,
 biñerdənb kε nǐ' a ya faal bo nε ki faake'.
 Nən kε nε pək ki lá gben' na taande' nə-əə?»

²⁰ Tibont tà kε te kutaaku bo í li poknh,
 Uwien ya nib nin *Yesu ya tondb nin
 *Uwien ya ñəbonsəknbe ni'mə í li poknh,
 uduciən nnə ya berm bo,
 kimε Uwien bun' udu nnə ya nib tibuur
 bi tien' nε mibiərm mà nnə bo ki kun' nε imən.

21 Nε Uwien ya tonɗtɔdaan uba yuure' litenl liba li yebe ten linɛciɛnl ki wie' miɲunciɛnm ni, nε ki ye:

«Bi li bere uduciɛn Babilonn ufaa bó ma sɔ.
Níl ɲa ji li lε wù fiebu.

22 Ba ji li cii biɛñib nin yonyuonb nin wopieb nin natunpieb bó udu nnɔ ni.
Utonsɔnl uba mɔnɔn nin utɔ ɲa ji li te u'ni.

Ba ji li cii naal bó u'ni.

23 Frl ɲa ji li wende u'ni,
ba ji li cii uje nin upii bà kuɔn' tɔb,
na laan wuɔke' ya yuon bó u'ni,
udu nnɔ ya kpenkpend nε là cɛn' binib kε utingben bo.

U'nib là taa' inɔke nε ki lere' inibol kε.»

24 Liebe' ki ní, *Uwien ya ñɔbonsaknb nin u'nib bà kε bi ku' bε utingben bo nnɔ u ya du nε si bi'kuum.

19

Bà mɔn' ki faake' ya yuon nin Uwien ya Pebukya piikuɔn

¹ Ni ya puoli bó nε n cii' unieke uba bó paaki bó ten kuniwulku ya nieke, u teh:

«Aleluya,
ti'Wien nε ɲmiɛndeh binib.

Wɔn nε si ukpieke nin mituɔm,

² kime u'buur yé imɔn nε, ki cuube.

U bun' ujenkpendgaar wà taa' u'sɔnsɔndl ki puon' binib kε utingben bo nnɔ tibuur,
ki tu' u là ku' u'tonsɔnb bà nnɔ ya fɛnl».

³ Nε kuniwulku nnɔ tí ye:

«Aleluya,

Babilonn ya muñii li tuu ki dukeh nε uyo kε.»

⁴ Nε biciɛnb pile nin binan nnɔ nin tiwɛnfuobt tunan nnɔ gbaan' ki pukeh Uwien wà kε kibɛrbiɛk bo nnɔ, ki teh:

«Ami! Aleluya!»

⁵ Nɛn saan nε uniɛke uba len' kibɛrbiɛk nnɔ saan ki ye: «Ninbi, biwaab nin biciɛnb bà yé ti'Wien ya tonsɔnb ki boh wɔ nnɔ ni'kε ní li pèkeh wɔ mɛn. ⁶ Nε n tí cii' uniɛke uba bó tɛn kuniwulku ya niɛke, a li ye miñunciɛnm nε fuh bii utaa nε tɛngɛh. Uniɛke nnɔ teh:

«Aleluya,

Yonbdaan Uwien mituɔm kε ya daan caan' u'bel ηɔ.

⁷ Cère mɛn tí li poknh, kí li ηmɔbe uyensɔnge kí gbien,

kí li kpiɛkreh wɔ,

kimε Kipebuk nnɔ ya piikuɔnyo baa' ηɔ.

Nε ki'po bonde' u'ba ηɔ.» »

⁸ Uwien de' wɔ usɛn wɔ ní gole tikpɛlcɛr tà mɔn ki pɛn ki windeh.

Tikpɛlcɛr nnɔ wuɔn' ki ye Uwien bù' u'nib bigbɛmɔndɛnb nε.

⁹ Nε uba tɔke' nni ki ye: «Kεle kí ye: «Uwien ya mɔnm te u yin' binib bà bε ní ji Kipebuk ya piikuɔnjier nnɔ bo,» nε ki tí ye: «Tigbɛr tuu cinbe ki ñɛn' Uwien saan nε.» » ¹⁰ Nɛn saan nε n gbaan' udaan nnɔ ya nun bó ní puke wɔ, nε u tɔke' nni ki ye n la tien nnɔ, kimε u'mɔ yé min nin n'tɔb bà yé *Yesu ya mɔnkunb nnɔ ya tonsɔntɔ nε. A li puke Uwien baba nε. *Yesu kpiire' tigbɛmɔnt tà nnɔ yé Uwien là cère' *u'Fuoñaanm tore' u'ñɔbonsɔknb bi sɔkn' tigbɛr tà nnɔ nε.

Unil wà jεke utɛnpɛn ya gbɛr

11 Nε n tí liike' ki laa' kutaaku ye, utenpien uba puo' ní, wà jεke wə nnə bi yih wə umεməndaan nin unimən nε. U buh binib tibuur, ki təh butəbu ni'donbó nε. 12 U'nun muəreh tən umupien nε. U kpiε iberyukpekpiε ligol. Liyel liba te u'bo, wən baba ηa ní la, uba ηa bεn li'tingi. 13 U guo kulierku kuba nε ku'kεkε yé misəm, bi yih wə Uwien ya nəbonl. 14 Nε Uwien ya sojambε pε u'puoli, ki jεke itenpien, ki guo tiliert tū piēn ki windeh. 15 Nε kijusiek kà ηmε penpen nəreh ki nēh utenjekl nnə ya nəbu ni. U li taa kēn nε kí ku inibol. U li ηuuke bε nin ufaa ki la ηməbe nunsənge bi'bo, kí niin bε tən bi taanh ki mεreh isibii ki nēndeh i'nunm ma bo, kimε Uwien mituəm kε ya daan ya mutuol fii' bi'bo ki gbien'-a! 16 Liyel liba te u'lierku nin u'penl bo. Lεn si: «Biberb kε ya bεrcien nin yonbdεnb kε ya Yonbdaan.»

17 Nε n laa' utond uba se uwien bo, ki wuureh ufaa bo ki yih inuən yà kε ya bol jinh tunənt yí ní baa kí ji Uwien bonde' ujincien wà nnə. 18 Yí ní baa kí ji biberb nin sojaciēnb nin bifεfaab nin itaan nin bà jεke yí nin binib kε, bà yé iyonbe nin bà ηa yé yonbe nin biwaab nin biciēnb kε ya nənt.

19 Nε n tí laa' kiwēnk nnə nin utingben bo ya bεrb nin bi'sojambε taan', bε ní tə utenjekl nnə nin u'sojambε butəbu. 20 Nε bi cuo' kiwēnk nnə nin utonnεnəbonsəknl nnə mə. Wən nε là tien' micin-cilnm ki de' kiwēnk, ki lere' binib bà kiwēnk nnə ya dīeku te bi'bo bi gbaandeh ki pukeh ki'nennεnku nnə. Bi taa' bi'kε bile bi fuobe nε ki tí wiε' kumubòoku kuba ni mitennəkjiem te len ki teknh. 21 Bà s'ien' nnə wən, utenjekl nnə taa' kijusiek kà nəreh ki nēh u'nəbu ni nnə nε ki ku' bε, nε inuən

ke baa' ki jin' be ki ti gbo'.

20

Ibin liturl ya gber

¹ Ne n ti laa' Uwien ya tond uba nen' kutaaku bo ki jinh ni ki nuuke kubuku kua no ka nmabe bien no ya pien nin tikudakcencient u'nuo ni, ² ki baa' ki cuo' utunwien no. U ye uyo bo ya we no ne. Bi yih wan ne usenpol, ki liebe' ki yih wo *Satan. U taa' tikudakr no ki lole' wo, wo ri li luo ki ti baa ibin liturl, ³ ki taa' wo ki wie' kubuku kua no ka nmabe bien no ni, ki bin', ki pin' ipien, ki pole' no utunwien no ji la lere nib ki ti baa ibin liturl no ya gbenm. Ibin no gèbre' la, bi li wie wo ne, wo ri tien iwenkank.

⁴ Ne n laa' muberbiemu muba, ba baareh ki kaah mu'bo no, Uwien de' be usen be ri bu binib tibuur, ki laa' binib ba la kun' imon *Yesu bo, ki kpaande' Uwien ya gber no bi ku' be no ya naanmu. Bi mekre' ne ki jin' libel nin Kristo ibin liturl. Ben na gbaan' ki puke' kiwenk no bii ki nennenu, ka nmabe ki'dieku bi'yutun bo bii bi'nuo bo. ⁵ Uwien mekre' ben ne mikpiem. Bitenkpiitob ba sien' no ibin liturl no na gèbre' la, ba ri mekre. ⁶ Binib ba kpie' ki mekre' bitenkpiib ni no Uwien ya manm te bi'bo, kime Uwien ne bore' be ki tien' u'yaab. Ba ri kpo ki lere. Bi li ye Uwien nin *Kristo ya toturkaab ne, ki li ye biberb nin *Kristo ibin liturl.

Satan ya lum

⁷ Ibin liturl no gèbre' la, Uwien li cere be ri nen *Satan lipekl ni ki wie, ⁸ wo ri jo ki ti lere inibol ya ke te utingben ke bo, ki ti taan ye, ye ri to butabu.

Inibol nnə ya yel si Gəg nin Magəg* nε. Bi yebe tən likpentengbil nε. ⁹ Bi gbe utingben bo ni'ke saan, ki jebe' udu wà Uwien yíe wù, u'nib te u'ni nnə, nε umu ñen' paaki bó ní ki lá wín' bi'ke. ¹⁰ Nε Uwien cère' bi cuo' usenpol wà lere' bε nnə, ki wiε' kumubùoku kùà mitenñəkjiem te len ki teknh nnə ni, kiwεnk nnə nin utonnənñəbonsəknl te nà saan nnə. Bi li tuu ki te nən saan nε uyo ke ki jèndeh ki ləbreh ñənkú nin wien ni.

Lidaali là Uwien li bu binib ke tibuur

¹¹ N laa' kiberbecenciεnk kiba kǐ piεn, ki laa' wà ke ki'bo nnə. Kitink nin kutaaku gben' u'nun bó kpekpeł ka siεn' bonn. ¹² Nε n laa' bitenkpiib, biciεnb nin biwaab ke se kiberbiek nnə ya nun bó. Nε bi pibre' tigbənt, ki liebe' ki pibre' kutəku limiel ya gbənkú nínə. Bi bun' bitenkpiib tibuur, wà ke là sən' ma bo. Bi bun' bε tən nǐ kele' ma bo tigbənt nnə ni nε. ¹³ Miñunm là jin' binib bà ke nnə, mǐ ñen' bε ní. Mikuum là jin' bà bi te kutenkpiiku ni nnə mə ñen' ní, nε Uwien bun' bε tibuur wà ke là sən' ma bo. ¹⁴ Nεn saan nε bi taa' mikuum nin kutenkpiiku ki wiε' kumubùoku ni. Kumubùoku nnə nε yé mikuliem. ¹⁵ Nε bi taa' binib bà ke ya yel ŋa kele' limiel ya gbənkú ni nnə mə ki wiε' kumubùoku nnə ni.

21

Kutefənkú nin kitinfənkú ya gber

¹ N laa' kutefənkú nin kitinfənk, kime kutekpaaku nin kitinkpaak nnə ŋa ji te. Miñunciεnm mə ŋa ji te. ² N laa' Uwien ya du

* **20:8** Uwien ya ñəbonsəknl Esekiel là yih Uwien ya nennendb nε Gəg nin Magəg.

Yerusalemfaan ñen' u'saan paaki bó ní ki mən ten uje faan wà bi dùun' wə ki tuke ki joh u'ce bó. ³ Nε n cii' unieke uba bó, u len' ufaa bo kibεrbiεk nnə saan ki ye: «Liike mən, Uwien ya kənkuən ji te binib ni nε. U li kəh nin bε, nε bε ní li yé u'yaab, nε wən bugben ní li yé bi'Wien. ⁴ U li ηmire bi'nunsiir kε, kuum nin kumuə nin jend nin kpiende ηa ji li te, kimε tibonkpaar nnə kε gben'-a.»

⁵ Nεn saan nε wà kε kibεrbiεk bo nnə len' ki ye: «Fεnfennə n teh tibont kε tifènt nε.» Nε ki tí len' ki ye: «Kεle tigber tuu, kimε tù te nε, ki kpe bε ní li du tu'bo.» ⁶ Nε ki təkε' nni ki ye: «Ni'kε tien' ki gben'-a! Min nε yé micincinm nin migbenm. Uñuñun ηməbe wà kε la, n li de wə liñunbunl là ya ñunm dienh limiel wa ní pè niba. ⁷ Wà kε mən' ki faake' nε li si tu ya bont kε. N li yé u'Wien nε u'mə li yé n'buk. ⁸ Bà sən' bujεwaanbu nin bà ηa fəre' Kristo ya sən ni nin bà teh ijuəke ya bont nin binikub nin isənsənd nin biñəkdεnb nin bà pε ibule bo. Bi'kε ya tūon nin bi'lenm ηa kpe gbεmənt ya sən. Bi'bùol si kumubùoku kùà ni mitεnñəkjiem te len ki teknh nnə nε. Nεn nε yé mikuliem.»

Yerusalemfaan ya gber

⁹ Uwien ya tondb bilole bà ηuuke ijendfərke isèn ilole ni nnə ya uba baa' ki lá təkε' nni ki ye: «Dεn, ní wuən ηε uje faan wà Kipebuk li kuən wə nnə.» ¹⁰ *Mifuoñaanm cère' n laa' nà tidεknt yaam nnə ni nε utond nnə taa' nni ki don' lijəfəfəkrl liba bo, ki wuən' nni Uwien ya du Yerusalem u ñen' u'saan paaki bó ki jiih ní. ¹¹ Uwien ya wenwenku wendeh wù ki cère' u windeh ten litenl là ya daaku faa, ki windeh ten litenl là bən ten lidingl ki likeh

ki càareh. ¹² Liguoncenciēnl liba nē là guān' udu nnō, ki ŋmābe inaŋuān piik nin ile. Uwien ya tondb piik nin bile se inaŋuān nnō kē saan. Israyel yaab ya baamul piik nin ile ya yel kēle' inaŋuān piik nin ile nnō kē bo. ¹³ Inaŋuān ita te lenpuoli bō, ita te nintuāli bō, ita te ugen bō, ita mā te ujie bō. ¹⁴ Liguoncenciēnl nnō se iten piik nin ile bo nē. Kipebuk ya tondb piik nin bile ya yel kēle' iten nnō kē bo.

¹⁵ Uwien ya tond wā lienh nni nnō ŋuuke miñḍkm ya kpendō wō rí kpaan udu nnō nin u'naŋuān nin u'guoncenciēnl nnō. ¹⁶ Udu nnō là te ten kangbōnga nē, u'kēle kē inan ya piēn kpe. Nē u taa' ukpendō nnō ki kpaan' udu nnō, ki laa' ikele inan nnō, wā kē ya fōkn te mikpāanm itur piik nin ile nē. U'paaki ya fōkn mā kpe nnō nē. ¹⁷ U kpaan' *liguonl nnō ki laa' nī te kobk nin pinan nin minan nē. U kpaan' binib kpāandeh tibont ma bo nē. ¹⁸ Bi là taa' iten yā bi yih yè jaspi nnō nē ki mēn' liguonl nnō. Udu nnō kē là yé miñḍkm mā wien, ki windeh ki likeh ki càareh ten lidingl nē. ¹⁹ Bi là taa' iten yā ya daaku faa kē ya bol nē ki mōnge' liguonl nnō ya tenpuul.

Likpiekl yé litenl là bi yih lè jaspi nnō nē,
 liliel yé litenl là bi yih lè safir nnō nē,
 litaal yé litenl là bi yih lè agati nnō nē,
 nnan yé litenl là bi yih lè emolod nnō nē,
²⁰ nḡun yé litenl là bi yih lè sadoniks nnō nē,
 nluob yé litenl là bi yih lè kaneliyann nnō nē,
 nlole yé litenl là bi yih lè krisolate nnō nē,
 nniin yé litenl là bi yih lè belil nnō nē,

* **21:17** Mikpāanm nnō ya fōkn kpe kí cin kunākpēndunku kí tī fōre inōbii nē.

nwε yé litenl là bi yih lè topasi nnɔ nε,
 piik yé litenl là bi yih lè kalsedoni nnɔ nε,
 piiknba yé litenl là bi yih lè yasente nnɔ nε,
 piiknle yé litenl là bi yih lè ametisi nnɔ nε.

²¹ Bi là taa' litenl là ya daaku faa bi yih lè pεrl
 nnɔ piik nin ile nε ki tien' udu nnɔ ya nañuɔn piik
 nin ile nnɔ. Nañɔbu kε nañɔbu là jin' litenl liba nε.
 Ki taa' miñɔkm mà windeh ki likeh ki càareh tɛn
 lidingl nnɔ ki cïe' mifɛnm mà dɔ udu nnɔ ya benku
 ni nnɔ.

²² Ma laa' udu nnɔ ni bi pèkeh Uwien kuduku
 kùà ni, kimε Yonbdaan Uwien mituɔm kε ya daan
 nin Kipebuk nnɔ te udu nnɔ ni, nε binib pèkeh
 bε. ²³ Udu nnɔ ya nib ña nuunh wien nin ñmaal
 rí li wendeh u'ni, kimε Uwien ya wenwenku nε
 wendeh wù, nε Kipebuk nnɔ yé u'frl. ²⁴ Inibol kε
 li cuon u'wenwenku ni, nε utingben bo ya berb li
 tuke bi'bont tà dienh bε ukpíeke kí baa u'ni. ²⁵ Udu
 nnɔ ya nañuɔn li tuu ki yε uyo kε nε, nε na ji li biire
 u'ni. ²⁶ Bi li taa tibont tà dienh inibol kε ukpíeke
 nin lifaal kí baa u'ni. ²⁷ Nibonn nà kε yé tijɔknt
 ya bonn ña rí kɔ u'ni. Binib bà teh ijuake ya bont
 nin bà ya tòn nin bi'lenm ña kpe gbemònt ya sɛn
 nnɔ mɔ ña rí kɔ u'ni. Binib bà ya yel kele' limiɛl ya
 gbɔnku ni nnɔ baba nε li kɔ u'ni. Kugbɔnku nnɔ yé
 Uwien ya Pebuk nnɔ yaaku nε.

22

¹ Uwien ya tond nnɔ wuɔn' nni miñunm mà
 dienh limiɛl ya kpen u windeh tɛn lidingl ki likeh
 ki càareh. Mí ñɛh Uwien nin Kipebuk nnɔ ya
 berbiek saan nε. ² Limiɛl ya subu se mifɛnm mà dɔ
 udu nnɔ ya benku ni nnɔ ya siik ni nε, ki te ukpen

nnɔ ya kele ke ile, ki lònɔnh bolm piik nin mile libinl ni. Bù lònɔnh ηmaal ke ηmaal nε. Bu'fer yé kuɔàaku nε ki buuh inibol ke. ³Uwien wie' nà ke miɔ̀um ηa ji li te udu nnɔ ni. Uwien nin Kipebuk ya bεrbiεk li te udu nnɔ ni nε, nε Uwien ya tonsɔnb rí li pukeh wɔ. ⁴Bi li lε u'nun bó, nε bi li kele u'yel bi'yutun bo. ⁵Na ji li biire u'ni, nε binib nnɔ ηa ji li nuunh frl, ka ji li nuunh wien rí wende bε, kimε Yonbdaan Uwien nε li wendeh bε. Bi li yé bibεrb nε uyo ke.

Yesu ya baam ya gber

⁶Uwien ya tond nnɔ tɔke' nni ki ye: «Tigber tuu te nε, ki kpε bε rí li du tu'bo. Yonbdaan Uwien wà là cère' u'ñɔbonsɔknb sɔkn' u'gber nnɔ, nε sɔn' ní u'tond wɔ rí lá wuɔn u'tonsɔnb tibont tà li tien' na rí taande.»

⁷*Yesu len' ki ye: «Li cengeh mεn, n we ní na rí taande.» Wà ke tùɔre' ki ηuuke Uwien ya gber tà te kugbɔnku kuu ni nɔ ki tɔkeh nà laan teh nin nà lá li tien nnɔ ya gber la, Uwien ya mɔnm te u'bo.

⁸Min San nε cii' tibont tuu bó ki laa' tù mɔ. N cii' tu'bó, ki laa' tù ma nnɔ, nε n gbaan' utond wà wuɔn' nni tù nnɔ ya nun bó rí puke wɔ. ⁹Nε u tɔke' nni ki ye n la tien nnɔ, kimε u'mɔ yé min nin n'tɔb bà yé *Uwien ya ñɔbonsɔknb nin bà tùɔre' ki ηuuke kugbɔnku kuu ya gber ya tonsɔntɔ nε. A li puke Uwien baba nε. ¹⁰Nε ki tí tɔke' nni ki ye: «La bɔle Uwien ya gber tà te kugbɔnku kuu ni nɔ, kimε tù li tien uyo wà nnɔ nεkn' ní ηɔ. ¹¹Wà bre la, wɔ rí li teh nà bre ki joh. Wà yíe tijɔknt ya tòn la, wɔ rí li kuɔndeh u'ba tijɔknt ki joh. Wà yé unimɔn la, wɔ rí li teh tinimɔnt ki joh. Wà yé Uwien yɔ la, wɔ rí juore kí li yé Uwien yɔ.»

12 *Yesu tí ye: «Li cengeh mæn, n we ní na rí taande, kí li tuke lisuul rí lá su unil kε u'tuonl kpe ma bo. 13 Min nε yé micincinm nin migbenm, ukpiεk nin ufərke.» 14 Binib bà səkreh bi'liert nnə Uwien ya mənəm te bi'bo. Bεn nε ηməbe usen bε rí mə limiel ya subu ya bii, kí ñε bunañəbu kí kə udu nnə ni*. 15 Ama bà teh ijuəke ya bont nin biñəkdεnb nin isənsənd nin binikub nin bà pε ibule bo nnə, bi'kε fε itùon nin tigber tà ηa kpe gbemənt ya sən nε, nε ki pε tu'bo. Bεn li juore saali nε.

16 «Min *Yesu nε sən' ní n'tond wə rí lá təkε nε tigber tuu n'táan ni. N yé Dafid ya yaabil nε, ki wien tən litenηεηmaasel.»

17 *Mifuoñaanm nin Uwien ya Pebuk ya jekpen ye: «Dεn.»

Wà kε cii' la, u'mə rí ye: «Dεn.»

Uñuñun ηməbe wà kε la, wə rí dεn,
wà yíe miñunm mà dienh limiel la,
wə rí dεn kí ñu, ki la pè niba.

Tigbɛfərkaar

18 N gbiereh wà kε ciih tigber tà te kugbənku kuu ni, ki təkεh nà laan teh nin nà lá li tien nnə ya gber nnə nε. Wà kε taa' tigbetər ki pukn' tigber nnə bó la, Uwien li cère ijend yà bi len' i'bó kugbənku kuu ni nnə rí lu u'bo. 19 Wà kε kùore' kugbənku kuu ya gber la, Uwien ηa rí cèbe wə, wə rí mə bi len' limiel ya subu bùa bó kugbənku kuu ni nnə ya bii, ka rí cère wə rí kə u'du wà bi len' u'bó kugbənku kuu ni nə ni mə.

* **22:14** Bi kpie' ki kele' tigbont tà nnə ya tuba ni nì kele' ki ye: «Binib bà boh ti'gber tà te kugbənku kuu ni nnə Uwien ya mənəm te bi'bo nε.»

20 Wà tǎke' tigber tuu ke nnɔ ye: «Imòn ne n we ní na ní taande.»

Imòn, Yonbdaan Yesu, den.

21 Yonbdaan *Yesu ní juoke binib ke.

Uwien ya Jɔtiefɛnku ya gbɔnku
The New Testament in the Ngangam language of Togo
 copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ngangam

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Ngangam

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
f30fbe0b-cda1-5a60-a4ee-8be80c6caef6